

Het beoefenen van de **YOGA** van de **Bhagavad Gita**

Introductie	1
HOOFDSTUK 1: Arjuna's Moedeloosheid	5
HOOFDSTUK 2: De Weg naar Zelfkennis	7
HOOFDSTUK 3: De YOGA van Actie	12
HOOFDSTUK 4: Kennis van het Afstand doen van Vruchten	15
HOOFDSTUK 5: Kennis van Renunciatie en Actie	18
HOOFDSTUK 6: Het Pad van Meditatie	20
HOOFDSTUK 7: Kennis van het Absolute in zijn Volledigheid	23
HOOFDSTUK 8: Kennis van het Eeuwige	25
HOOFDSTUK 9: Kennis van het Koninklijke en Geheime Pad	27
HOOFDSTUK 10: De Glorieuze Manifestaties van de Meester	29
HOOFDSTUK 11: Yogisch Visioen	32
HOOFDSTUK 12: De YOGA van Devotie	36
HOOFDSTUK 13: Kennis van het Veld en de Kenner	37
HOOFDSTUK 14: De Diepgaande Kennis van de Drie Gunas	39
HOOFDSTUK 15: De Eeuwige Boom van het Leven	41
HOOFDSTUK 16: De Lotsbestemming van de Verlichte Meesters en van de Onwetende	43
HOOFDSTUK 17: Drie Manieren van Overtuiging	44
HOOFDSTUK 18: De Wijsheid van Renunciatie en Bevrijding	46

Introductie

De Bhagavad Gita is een prachtige *praktische* tekst over **YOGA**, die ons via een dialoog tussen een oprechte student (genaamd Arjuna) en de Absolute Non-dualistische Realiteit (in de vorm van Krishna) alle facetten van de weg van **YOGA** aanbiedt. Deze tekst, die zowel filosofische, psychologische, als praktische principes bevat, begeleidt ons naar het Zelf via een proces van zelftransformatie. Een proces door alle lagen heen van ons niet-zelf naar het Zelf, naar Atman, naar Brahman, naar **YOGA**. Een weg van het vergankelijke naar het onveranderlijke, eeuwige en oneindige!

De dialoog tussen Arjuna en Krishna vindt plaats vlak voordat Arjuna op het punt staat een rechtvaardige oorlog te voeren. Deze oorlog beeldt symbolisch de strijd uit die in onszelf gaat plaatsvinden als wij de weg van **YOGA** gaan bewandelen. Een strijd om je te bevrijden van je gehechtheden. De gehele oorlog en wat er aan vooraf gaat, wordt beschreven in de Mahabarata (een tekst met meer dan 100.000 verzen). Middenin de Mahabarata vinden we deze 700 verzen, die de Bhagavad Gita worden genoemd, die "alleen" het gesprek bevat dat Krishna en Arjuna voeren vlak voordat deze oorlog begint.

Arjuna en Krishna staan tussen beide legers in. Aan de ene kant staat Arjuna's leger, die de goede kwaliteiten symboliseert, en aan de andere kant staat het leger van zijn neef, die alle slechte kwaliteiten uitbeeldt. Dit leger bevat familieleden, oude leraren en andere bekenden van Arjuna. Arjuna staat dus op het punt deze familieleden, oude leraren en andere bekenden aan te vallen. Klinkt intens, is het niet? Beeld je in dat jij tegenover jouw familieleden en bekenden staat. Echter, in dit verhaal van de Bhagavad Gita beelden deze familieleden en bekenden symbolisch de gehechtheden uit die wij zullen moeten "doden" op onze weg naar **YOGA**. Gehechtheden die we ons leven lang als familie hebben aanschouwd, waarvan we nu inzien dat ze obstakels zijn om het Zelf te realiseren. Deze gehechtheden hebben het koninkrijk van de mind overgenomen en dus is een confrontatie onvermijdelijk om Zelfrealisatie te bereiken. Echter, bij het aanzien van al deze familieleden, vrienden en bekenden zakt Arjuna in elkaar, en vervalt in een depressie... Herkenbaar? Heb jij ook wel eens een zwaar gevoel gehad bij het besef van wat het proces van **YOGA** allemaal inhoudt?

Als reactie na de inzakking ontstaat er tussen Krishna en Arjuna een dialoog; waarin Krishna, symbolisch verdeeld over 18 dagen (in de Bhagavad Gita verdeeld over 18 hoofdstukken) Arjuna begeleidt, voorbereidt, en klaarmaakt om deze strijd aan te gaan. Elk hoofdstuk bevat een aspect van de gehele weg van Zelfrealisatie, waarin de verschillende aspecten van **YOGA** — zoals karma, jnana, bhakti en raja **YOGA** — samenwerken als één stroming door de gehechtheden heen naar het Zelf.

Arjuna is iemand waarmee elke oprechte student zich kan identificeren op zijn/haar weg. Je wordt dan ook uitgenodigd om tijdens het lezen van deze tekst je in te beelden dat je Arjuna bent. Of anders gezegd; je in te beelden dat Krishna tegen jou praat en jou begeleidt op je weg van **YOGA**.

Om heel duidelijk te laten zien dat de Bhagavad Gita een **YOGA** tekst is, is het woord **YOGA**, dat maar liefst meer dan 80 keer voorkomt, dikgedrukt met hoofdletters bekrachtigd.

In dit project hebben Addi en ik heel fijn samengewerkt om deze verzen van de Bhagavad Gita beschikbaar te maken voor de Nederlands sprekende beoefenaars van **YOGA** Meditatie. Onze intentie was de verzen zo praktisch mogelijk aan te bieden, gebruikmakend van meerdere vertalingen, maar vooral de Engelse versie van Swami Rama "[The Perennial Psychology of the Bhagavad Gita](#)". Deze verzen worden hier uitsluitend voor educatieve doeleinden gedeeld om de student van **YOGA** Meditatie verder te helpen op de universele weg van **YOGA** en zijn niet bedoeld voor commerciële doeleinden.

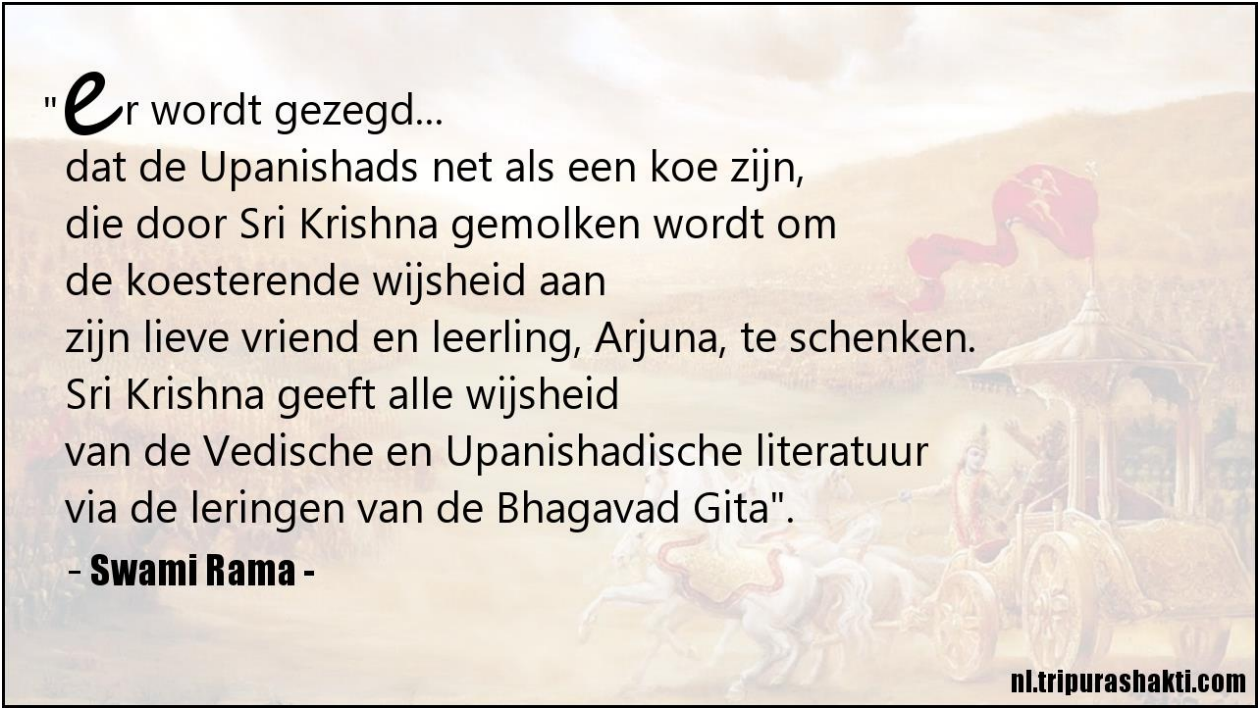
Ik hoop dat je geniet van deze diepgaande tekst over **YOGA**.

Dat het je sadhana mag ondersteunen, inspireren en verdiepen en je mag ontdekken wie je werkelijk bent...

OM TAT SAT

Swami Ma Tripurashakti (Ma Tri)

nl.tripurashakti.com

"**e**r wordt gezegd...
dat de Upanishads net als een koe zijn,
die door Sri Krishna gemolken wordt om
de koesterende wijsheid aan
zijn lieve vriend en leerling, Arjuna, te schenken.
Sri Krishna geeft alle wijsheid
van de Vedische en Upanishadische literatuur
via de leringen van de Bhagavad Gita".

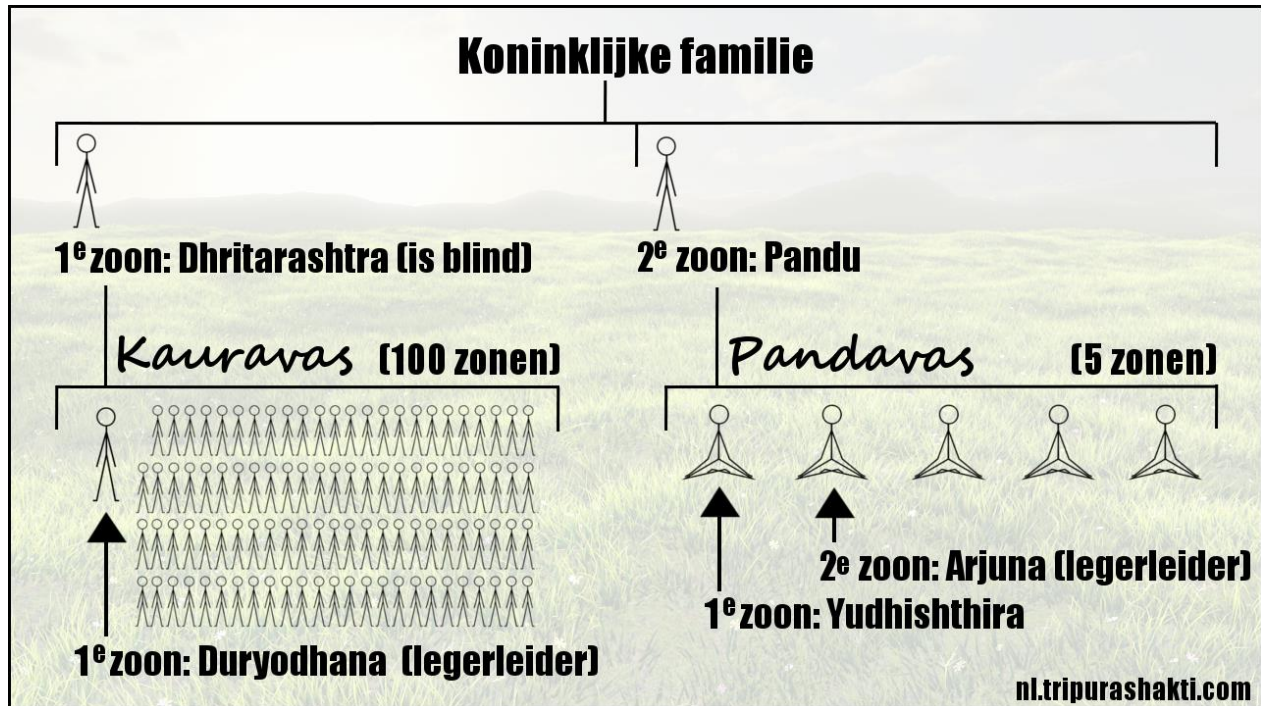
- **Swami Rama** -

nl.tripurashakti.com

Achtergrond: Om vooral het eerste hoofdstuk te begrijpen kan een korte introductie naar de verschillende karakters in het verhaal een mooie extra toevoeging zijn. Maar het is niet nodig om alle details te kennen om deze praktische tekst te begrijpen, want het spreekt voor zich dat Arjuna de student is en Krishna de meester. Maar voor wie nieuwsgierig is, het volgende:

Er staan twee legers tegenover elkaar. Het leger van Duryodhana en het leger onder begeleiding van Arjuna. Arjuna is de tweede zoon van de vijf zonen van Pandu, genaamd de Pandavas. Yudhishtira is de oudste zoon. Yudhishtira zou de troon opvolgen na zijn vader, maar zijn vader overleed te vroeg en de oudere maar blinde broer van Pandu, genaamd Dhritarashtra, nam het koningschap over. Dhritarashtra had zelf 100 zonen, met Duryodhana als oudste zoon, genaamd Kauravas. Duryodhana, vol met hebzucht en honger naar macht, wou het koningschap overnemen en zag zichzelf als rechtvaardige opvolger in het koninkrijk. Via een zwakte van Yudhishtira, namelijk gokken, zag Duryodhana een manier om het koninkrijk over te nemen. Hij verleidde Yudhishtira in een dobbelsteenspel waarin Yudhishtira zijn recht op het koningschap vergokt aan een valsspelende Duryodhana. Maar dit wordt teruggedraaid. Yudhishtira laat zich echter nogmaals verleiden tot gokken, verliest op valse gronden opnieuw en ditmaal moeten de vijf neven

voor 12 jaar in ballingschap leven. Zij trekken naar de bossen, waar ze een spiritueel leven leiden. Ook na hun terugkeer wordt hen elk recht ontzegd. Een gevecht kan niet langer uitblijven tussen de Pandavas, die symbool staan voor het goede, en de Kauravas, die het slechte symboliseren.

De legerleiders Duryodhana en Arjuna keren zich beide tot Sri Krishna voor hulp. Sri Krishna staat bekend om zijn onoverwinnelijk leger en als de meest wijze leraar en yogi in het land. Sri Krishna geeft hen de keus uit of zijn leger of zijn advies. Uit hebzucht kiest Duryodhana voor het leger. Arjuna kiest deugdzaam voor Sri Krishna als gids.

Aan het begin van de Bhagavad Gita staan de blinde vader Dhritarashtra en zijn adviseur Sanjaya boven op de heuvel van het strijdveld en Sanjaya vertelt wat hij beneden ziet.

Symbolisch: De gehele Mahabharata is symbolisch, alles wat plaatsvindt in deze tekst verbeeldt de weg van zelftransformatie. Niet iedereen zal het hiermee eens zijn en onder andere kunnen zeggen dat deze strijd gebaseerd is op een werkelijke oorlog. Met welke mening je deze tekst ook bekijkt, deze symbolische strijd tussen het goede en het kwade in onszelf kan een enorme ondersteuning zijn op je weg van **YOGA** naar **YOGA**.

Hoofdstuk 1

Arjuna's Moedeloosheid

Dhritatashtra vroeg

1. Wat deden mijn zonen en de zonen van Pandu, O Sanjaya, verzameld op het strijdveld van gerechtigheid, Kurukshetra, klaar om te vechten?

Sanjaya antwoordde

2. Toen Koning Duryodhana zag dat de strijdmacht van de Pandavas zich verspreidde in het strijdgelid, benaderde hij zijn leermeester, Drona, en sprak tot hem deze woorden:
3. O Leermeester, zie dit grote leger van de zonen van Pandu, die door uw intelligente leerling, de zoon van Drupada, ingezet wordt in het strijdgelid.
4. Hier zijn moedige mannen als Bhima en Arjuna, met hun geweldige bogen, klaar voor oorlog; Yuyudhana, Virata, en Drupada, die ieder elfduizend strijdagens aanvoeren.
5. Dhristaketu; Chekitana; de mannelijke Koning van Kashi; Purujit Kuntibhoja; en Shaibya, de stier onder de mannen.
6. Hier zijn de onstuitbare Yudhamanyu; de mannelijke Uttamaujas; Abhimanyu, de zoon van Subhadra; en de vijf zonen van Draupadi, allen grote aanvoerders.
7. O Drona, de beste van de tweemaal geboren, leer nu van hen onder ons die zich onderscheiden, de leiders van mijn leger. Ik vertel u over hen, zodat u ze zult herkennen.
8. Uzelf, Bhishma, Karna, en Kripa, veroveraars en overwinnaars; Ashvatthama, Vikarna, de zoon van Somadatta, en Jayadratha.
9. En vele andere moedige mannen, klaar om hun leven te offeren voor mijn belang, die aanvallen met veel wapens, en allen experts zijn in de kunst en wetenschap van de strijd.
10. Onze strijdmacht, geleid door Bhishma, is groot maar inadequaar; de strijdmacht van de Pandavas daarentegen, aangevoerd door Bhima, is klein maar adequaat.
11. Opgesteld volgens uw opdrachten in de divisies en in alle belangrijke frontlinies van het strijdgelid, zouden jullie allen alleen maar de opperbevelhebber, Bhishma, moeten omringen en beschermen.
12. Het bracht Duryodhana grote vreugde, dat de oudere van de Kurus, de grootvader Bhishma, een prachtige man, op de schelp blies, en daarmee luid de brul van een leeuw rondschalde.
13. Toen schalden plots vanuit hun kant overal schelpen, keteltrommels, trommels en trompetten en dat gaf een overdonderend geluid.
14. En ook Krishna en Arjuna, die in een overweldigende strijdwagen getrokken door witte paarden stonden, bliezen toen op hun hemelse schelp.
15. Krishna, de Meester van de Zintuigen, blies op zijn schelp, Panchajanya genaamd, en Arjuna, de Winnaar van Rijkdom, blies op zijn schelp, Devadatta genaamd; en hij, Bhima, van krachtige daden, blies op zijn grote schelp, Paundra genaamd.
16. Koning Yudhishtira, de zoon van Kunti, blies op de schelp Anantavijaya; Nakula en Sahadeva bliezen op hun schelpen, respectievelijk Sughosha en Mani-pushpaka genaamd.
17. En de koning van Kashi, de excellente boogschutter, zowel als Shikhandi, de geweldige wagenmenner, Dhristadyumna, Virata en de onoverwinnelijke Satyaki.

18. Drupada en de zonen van Draupadi, iedereen, O Koning, de sterkgearmde zoon van Subhadra — zij allen bliezen ieder op hun eigen schelpen.
19. Het tumultueuze weergalmende geluid, dat echode langs hemel en aarde, doorscheurde de harten van de zonen van Dhritarashtra.
20. Arjuna, zoon van Pandu, met Hanuman als embleem op zijn vlag, richtte nu zijn boog op, terwijl hij de zonen van Dhritarashtra goed georganiseerd zag staan met de wapens in de aanslag.
21. Vervolgens, O Koning Dhritarashtra, richtte Arjuna deze woorden tot Krishna, Meester van de Zintuigen: 'O Standvastige, plaats mijn strijdswagen tussen beide legers,
22. Zodat ik hen, die hier staan en met wie ik op het punt sta te gaan vechten in deze strijd, kan aanschouwen.
23. Ik wil hen zien, die zich hier verzameld hebben om te vechten, die ernaar verlangen om in de strijd de wensen van de slechtaardige zoon van Dhritarashtra uit te voeren.'
24. En toen, O Afstammeling van Bharata, terwijl Krishna, Meester van de Zintuigen, aldus verzocht door Arjuna, de Overwinnaar van Slaap, de beste van alle strijdwegens tussen beide legers had geplaatst,
25. Staand voor Bhishma en Drona en alle koningen, zei hij 'O Zoon van Pritha, zie al deze Kauravas bijeen verzameld'.
26. Daar zag de zoon van Pritha degene die als vaders en als grootvaders voor hem waren, leraren, ooms, broers, zonen, kleinzonen en ook kameraden,
27. Schoonvaders, en ook vrienden in beide legers; terwijl hij, Arjuna zoon van Kunti, daar al die bloedverwanten zag,
28. Gegrepen door een jammerlijk gemoed, zeer bedroefd, zei hij deze woorden 'Ik zie deze bloedverwanten hier aanwezig klaar om te vechten'.
29. Mijn ledematen zijn bevroren, mijn mond droogt op, mijn lichaam trilt en mijn haren staan rechtovereind.
30. Gandiva, de geweldige boog, slipt van mijn hand en mijn huid brandt. Noch kan ik opstaan en mijn mind tolt, als het ware.
31. En ik zie onheilspellende voortekenen, O Krishna, noch zie ik enig goeds komen van het doden van mijn eigen bloedverwanten in de strijd.
32. Ik verlang geen overwinning, O Krishna, noch het koninkrijk, noch enig comfort. Wat voor nut hebben we voor het koningschap, Meester van de Zintuigen, en wat is voor ons genieten of plezier of zelfs het leven zelve?
33. Zij, voor wie we het koningschap, plezier en comfort zouden verlangen, staan hier voor ons op het strijdveld, en hebben hun levens en rijkdom achtergelaten.
34. Leraren, vaderlijke ouderen, zonen zowel als grootvaders, ooms, schoonvaders, kleinzonen, zwagers, en andere familieleden —
35. Ik wens hen niet te doden, ook al doden ze mij, O Vernietiger van Illusies, zelfs niet ter wille van het koninkrijk van de drie werelden. Hoe kan ik het dan al doen slechts ter wille van deze aarde?
36. Welk plezier kunnen we ontlennen aan het doden van de zonen van Dhritarashtra, O Foutloze? Slechts zonde kan over ons komen door deze boosdoeners te doden.
37. Daarom is het niet goed om de zonen van Dhritarashtra, onze bloedverwanten, te doden. Hoe kunnen we blij zijn nadat we onze eigen familieleden hebben gedood, O Krishna?

38. Alhoewel de minds van de Kauravas aangetast zijn door hebzucht en dus niet inzien dat ondeugd toeneemt door de familie te vernietigen en dat de zonde zich opstapelt met het verlangen om vrienden te verwonden.
39. O Krishna, als we in staat zijn de ondeugd te zien die zich zal opstapelen als we de familie vernietigen, waarom zouden wij ons dan niet afwenden van deze zonde?
40. Met de verdwijning van familietradities en gedragsregels, zal de hele familie onderworpen worden aan ondeugd en ongerechtigheid.
41. Eenmaal onderworpen aan ondeugd, O Krishna, zullen de vrouwen van de familie corrupt worden; en als de vrouwen corrupt zijn geworden, O Leider van uw clan, komt er verwarring over de sociale structuur.
42. Dergelijke verwarring leidt tot niets anders dan een hel voor de hele familie, ook voor hen die de familie vernietigd hebben. Zelfs de voorvaderen zullen vervallen in de hel, want de rituelen en vieringen om dat te voorkomen zullen niet langer uitgevoerd worden.
43. Vanwege deze fouten van de vernietigers van de familie, die de verwarring in de sociale structuur veroorzaken, worden zowel de eeuwige nationale tradities, als de familietradities ontworteld.
44. Als de familietradities van de mensen aldus ontworteld worden, O Krishna, dan zullen deze mensen voor eeuwig in de hel moeten verblijven — zo hebben we gehoord.
45. Oh, wee, we staan op het punt van het verrichten van een grote zonde, omdat we ons voorbereiden om onze bloedverwanten te doden uit hebzucht voor koningschap en comfort.
46. Als de zonen van Dhritarashtra, met wapens in de hand, mij in de strijd zullen doden, terwijl ik ongewapend en ongewroken ben, dan zal dat beter voor mij zijn.

Sanjaya zei

47. Aldus gesproken, in het midden van de strijd, ging Arjuna op de zetel van de strijdswagen zitten, terwijl hij de boog tezamen met de pijlen weglegde en zijn mind geraakt was door bedroefdheid.

Hier eindigt het eerste hoofdstuk waarin de moedeloosheid van Arjuna beschreven is.

Hoofdstuk 2

De Weg naar Zelfkennis

Sanjaya zei

1. Tot hem, die bevangen was door een jammerlijk gemoed, van wie de ogen verontrust waren en vol tranen, en die leed onder droefheid, sprak de vernietiger van Madhu, Sri Krishna, de volgende woorden.

De Gezegende Meester zei

2. Van waar is deze schande, die verachtelijk, onhemels en beschamend is, bij jou binnengetreden op zo'n problematisch moment, O Arjuna?
3. Verval niet in onmacht, O Zoon van Pritha; het past totaal niet bij je. Verdrijf deze kleinzieligheid en zwakheid van het hart en sta op, O Verschroeier van Vijanden.

Arjuna zei

4. O Lord Krishna, hoe kan ik in de strijd terugvechten met pijlen tegen Bhisma en Drona; zij zijn zowel mijn eer als mijn respect waardig, O Vernietiger van Vijanden.
5. Het is maar beter om in deze wereld te leven door te bedelen, dan de goeroes van groots gestalte te doden. Door mijn goeroes te doden zou ik alleen maar werelds, met bloed besmeurd plezier en winst behalen, en rechtvaardigheid en bevrijding negeren.
6. We weten niet wie van ons machtiger is, of wij zullen winnen of dat zij ons zullen overwinnen. Zij, de zonen van Dhritarashtra — om wie wij, als we hen gedood hebben, geen wens meer zouden hebben om nog langer te leven — staan in verhevenheid voor ons.
7. Mijn ware aard is onderworpen aan de ondeugd van ellendigheid, mijn mind is misleid wat betreft rechtvaardig gedrag, ik vraag U: vertel me wat er met zekerheid beter is. Ik ben Uw discipel en geef me aan U over. Leer mij en begeleid mij.
8. Ik zie niets wat dit verdriet, dat mijn zintuigen opdroogt, zou kunnen verdrijven — zelfs niet een welvarend koninkrijk zonder vijanden, noch soevereiniteit over de goden.

Sanjaya zei

9. Nadat Arjuna, de Meester van de Slaap, een Verschroeier van Vijanden, dit had geuit aan Krishna, Meester van de Zintuigen, zei hij opnieuw tegen Govinda (Krishna) 'Ik zal niet vechten' en verviel toen in stilte.
10. Tot hem die verdrietig was, O Afstammeling van Bharata, daar tussen de legers in, zei de Meester van de Zintuigen glimlachend naar hem deze woorden:

De Gezegende Meester zei

11. Je hebt verdriet om hen over wie je geen verdriet zou moeten hebben, en tegelijkertijd spreek je woorden van zogenaamde wijsheid. De wijze heeft geen verdriet om hen die nog ademen noch om hen die gestopt zijn met ademen.
12. Er was werkelijk nooit een tijd, wanneer Ik, noch jij, noch deze heersers over mensen er niet waren, noch zullen we allen vanaf dit moment ooit stoppen te bestaan.
13. Zoals er in het lichaam van deze drager van dit lichaam (Atman), kindertijd, jeugd, en ouderdom is, zo zal er de overgang plaatsvinden naar een ander lichaam. Een wijze wordt hier niet door verward.
14. Het contact tussen de zintuigen en de elementen, O Zoon van Kunti, veroorzaakt hitte, kou, plezier en pijn. Omdat deze niet eeuwig zijn, komen en gaan ze; leer ze te weerstaan, O Afstammeling van Bharata.
15. O Stier onder de Mannen, de persoon voor wie dit geen lijden veroorzaakt, de wijze voor wie pijn en plezier hetzelfde zijn, diegene alleen is gereed voor de onsterfelijke staat.

16. Dat wat niet bestaat zal nooit veranderen in iets dat bestaat; dat wat bestaat zal nimmer veranderen in iets dat niet bestaat. De zieners van de realiteit hebben beide uiteinden hiervan gezien.
17. Ken *Dat* als onverwoestbaar waarmee alles in deze tastbare wereld doordrongen is. Niemand heeft het vermogen om deze onveranderbare entiteit te vernietigen.
18. Behorend tot het onmeetbare, het onvergankelijke, de eeuwige eigenaar van het lichaam, worden deze lichamen vergankelijk genoemd; vecht daarom, O Afstammeling van Bharata.
19. Degene die denkt dat *Dat* wat een lichaam bewoont, een moordenaar is en degene die denkt dat *Dat* wat een lichaam bewoont, wordt gedood, geen van beide heeft het juist. *Dat* wat een lichaam bewoont, doodt niet, noch wordt *Dat* gedood.
20. *Dat* is nooit geboren, noch sterft *Dat*, noch is *Dat* geweest, noch zal *Dat* ooit stoppen te bestaan. Ongeboren, onveranderlijk, eeuwig, deze eeuwenoude Ene wordt niet gedood als het lichaam wordt gedood.
21. Degene die dit kent als onvergankelijk, eeuwig, ongeboren, onveranderlijk — hoe kan die persoon, O Zoon van Pritha, doden, en wie kan die persoon doden of veroorzaken gedood te worden?
22. Zoals een mens oude kleding uitdoet en daarna nieuwe aandoet, zo doet de Eigenaar van het lichaam afstand van versleten lichamen en treedt een nieuwe binnen.
23. Wapens klieven *Dat* niet, vuur brandt *Dat* niet, water maakt *Dat* niet nat, noch droogt de wind *Dat*.
24. *Dat* is onkliefbaar, onbrandbaar, kan niet nat gemaakt worden, noch kan *Dat* droog gemaakt worden; de Eeuwige, alles doordringend, absoluut, en onbeweeglijk: *Dat* is de eeuwenoude Ene.
25. *Dat* is ongemanifesteerd, is geen onderwerp van gedachte, en er wordt gezegd dat *Dat* onvergankelijk is; daarom, als je *Dat* kent, zou je om niemand verdriet moeten hebben.
26. En of je nu gelooft dat deze ziel elke keer geboren wordt met de geboorte van een nieuw lichaam, of dat het eeuwig is, of dat je gelooft dat het sterft met elk sterven van het lichaam, zelfs dan, O Sterkgearmde, dan nog zou je niet moeten treuren.
27. De dood van een geborene is bepaald, en de (weder-)geboorte van een dode is ook bepaald. Dus over dergelijke onvermijdelijke zaken zou je niet moeten treuren.
28. O Afstammeling van Bharata, levende wezens hebben hun begin in het ongemanifesteerde, in het midden zijn ze gemanifesteerd, en ze eindigen in het ongemanifesteerde. Dus, wat valt er eigenlijk te betreuren?
29. De een ziet het als een wonder, de ander spreekt ervan alsof het een wonder is, weer een ander vreest het als een wonder, en weer een ander hoort ervan alsof het een wonder is. Maar zelfs iemand die erover hoort komt het niet te weten.
30. Deze drager van het lichaam in ieders lichaam is voor eeuwig onvernietigbaar, O Afstammeling van Bharata. Daarom zou je niet moeten treuren over welk of wat voor wezen dan ook.
31. Vanwege je rechtvaardige taak zou je niet moeten trillen, want er is niets beters voor een krijger dan een rechtvaardige strijd.
32. Blij zijn de krijgers die ongevraagd een dergelijke strijd vinden, die als een open deur naar de hemel is.

33. En, als je deze rechtvaardige strijd niet wilt aangaan, en afstand doet van je plicht zowel als je glorie, dan bega je een zonde.
34. Mensen zullen voor altijd schandelijke dingen over je vertellen, en zo'n slechte reputatie voor iemand die ooit geëerd werd, is erger dan de dood.
35. De grote aanvoerders van de strijdswagens zullen geloven dat jij je uit angst hebt teruggetrokken uit de strijd. Terwijl ze zo groots over je dachten, zal je in hun ogen gekleineerd zijn.
36. Zij die je iets ergs toewensen, zullen kwaad over je spreken en je capaciteit minachten. Wat kan pijnlijker zijn dan dat?
37. Of, door gedood te zijn, bereik je de hemel, of door winst, zal je van de aarde genieten. Daarom sta op, O Zoon van Kunti, en neem het besluit om te strijden.
38. Houd plezier en pijn, winst en verlies, victorie en nederlaag voor hetzelfde, maak je gereed voor de strijd. Dan zal je geen zonde oplopen.
39. Deze wijsheid, die ik je heb verteld, is gebaseerd op de filosofie van Samkhya; hoor het nu aan vanuit **YOGA**, de wijsheid verenigd waarmee je, O Zoon van Pritha, de gebondenheid van karma kan opgeven.
40. Er is geen verlies van initiatief op dit pad, noch is er een mogelijkheid tot falen. Zelfs een klein beetje van deze discipline beschermt iemand van groot gevaar en angst.
41. O Prins van de Kurus, er is slechts één bepalende wijsheid, en zij die niet deze beslissende wijsheid hebben, hun intellect gaat eindeloos alle kanten op.
42. Op een bloemrijke manier zeggen deze dommerds, die geabsorbeerd zijn in de discussies van de Vedas, 'Er is niets anders'.
43. Geheel geïdentificeerd met hun verlangen, zijn ze gericht op de hemel. Met plezier en macht als resultaat, overladen ze zichzelf met specifieke rituelen en uiten ze woorden, welke beide leiden tot de vruchten van karma in de vorm van wedergeboorte.
44. Aangezien zij gehecht zijn aan plezier en macht en hun mind geplunderd is door hun woorden, slaagt hun beslissende wijsheid er niet in om hen naar samadhi te leiden.
45. Het onderwerp van de Vedas is dat de wereld bestaat uit de drie gunas. O Arjuna, wees vrij van de bestanddelen (gunas), vrij van paren van tegenpolen; verblijf in de eeuwige essentie, wees niet geïnteresseerd in werelds en onwerelds succes, door het Zelf ontwikkeld te hebben.
46. Het doel dat een kleine bron dient ten opzichte van water dat alom stroomt — zoveel is de betekenis van de Vedische rituelen voor een zoon van God, die de allerhoogste kennis heeft.
47. Je hebt alleen recht op acties en nooit op de vruchten ervan; zie jezelf niet als de oorzaak van de vruchten van acties, en wees niet gehecht aan niets-doen.
48. Verricht acties gevestigd in **YOGA**, verlaat gehechtheid, O Veroveraar van Rijkdom, sta gelijk tegenover succes en falen. Gelijkmoeidigheid heet **YOGA**.
49. Actie is veel lager dan de **YOGA** van wijsheid, O Arjuna. Neem je toevlucht tot wijsheid. Zij van wie de acties voortkomen uit vruchten, zijn klein van geest.
50. Iemand met wijsheid doet zowel afstand van goede, als van slechte daden. Wees daarom gericht op **YOGA**; **YOGA** is vaardigheid in acties.
51. Iemand vol met wijsheid, geeft inderdaad de vruchten op die voortkomen uit acties; bevrijd van gevangenschap van geboorte en haar cycli, bereikt die persoon de staat van welzijn en heiligheid.

52. Als je intellect de verwarde massa van waanzin overwint en doorkruist, dan bereik je de staat van onthechting omtrent alles dat je gehoord en geleerd hebt en van alles dat je nog gaat horen en leren.
53. Als je intellect, die eerder verward was door de veelheid aan leringen, standvastig en onbewogen in samadhi blijft, dan zal je **YOGA** bereiken.

Arjuna zei

54. Wat is de beschrijving van een persoon met stabiel inzicht die in samadhi verblijft, O Krishna? Hoe spreekt een stabiel wijs persoon? Hoe zit hij? Hoe loopt hij?

De Gezegende Meester zei

55. Als je volledig afstand doet van alle verlangens die in de mind opkomen, O Zoon van Pritha, voldaan in het Zelf door het Zelf, dan word je een persoon van stabiele wijsheid genoemd.
56. Iemand van wie de mind niet geagiteerd is door zorgen, die niet aangetrokken wordt door plezier, bij wie aantrekking, angst en boosheid verdwenen zijn, zo'n beoefenaar van meditatie heet een persoon van stabiele wijsheid.
57. Iemand die geen gehechtheid heeft richting wat dan ook, noch richting het bereiken van iets goeds of slechts, die dit noch begroet noch haat, zijn wijsheid is gevestigd.
58. Als iemand al zijn zintuigen terugtrekt van hun objecten, zoals een schildpad zijn ledematen intrekt, dan is zijn wijsheid gevestigd.
59. Als deze drager van het lichaam ophoudt met eten, dan wenden de zintuigen en hun aantrekkingskracht zich af — alleen smaak blijft over. Maar ook smaak verdwijnt bij het zien van het Allerhoogste.
60. Ondanks dat een intelligent mens zijn best blijft doen, zullen de turbulente zintuigen zijn mind krachtig afleiden.
61. Daarom, door ze allen te controleren, verenigd in **YOGA**, moet je gericht blijven op Mij. Iemand, die zijn zintuigen onder controle heeft, zijn wijsheid is gevestigd.
62. Als je opgaat in het denken aan de objecten van de zintuigen, dan ontstaat er gehechtheid in je naar deze objecten; uit gehechtheid ontstaat verlangen; en verlangen produceert boosheid.
63. Van boosheid komt waanzin; van waanzin, de verwarring van het geheugen en verlies aan mindfulness; van het verdwijnen van geheugen en mindfulness komt het verlies van het onderscheidingsvermogen; door het verlies aan onderscheidingsvermogen, verga je.
64. Door acties te verrichten met de zintuigen, te midden van de objecten, echter vrij van aantrekking en aversie en onder controle van het Zelf, verkrijgt iemand die het Zelf cultiveert een gezonde en plezierige staat van mind.
65. Bij het bereiken van zo'n plezierige mind nemen alle zorgen af. Bij een persoon met zo'n plezierige mind komt de intelligentie snel tevoorschijn.
66. Er is geen onderscheidende wijsheid in iemand die niet verenigd is in **YOGA**, noch is er enige cultivering van contemplatie voor iemand die niet verenigd is in **YOGA**. Iemand die contemplatie niet heeft gecultiveerd heeft geen vrede; hoe kan er blijheid zijn voor iemand die niet vredig is?
67. Een mind die wordt toegepast om de zwerfende zintuigen te volgen, inderdaad, zo'n mind rooft zijn wijsheid, zoals de wind een boot in het water wegblaast.

68. Daarom, O Sterkgearmde, iemand van wie alle zintuigen onder controle zijn en teruggehouden worden van hun objecten, zijn wijsheid is gevestigd.
69. Dat wat nacht is voor de gewone mens is dag voor de wijze, en dat waarin de gewone mens wakker blijft, is nacht voor de wijze die ziet.
70. Zoals wateren opgaan in de oceaan, die helemaal vol is maar waarvan het bassin en de grenzen stabiel blijven, zo bereikt iemand, bij wie alle verlangens op dezelfde manier binnenstromen, vrede, en niet degene die de verlangens verlangt.
71. De persoon die rondzwerft vrij van gehechtheid, die al het verlangen heeft losgelaten, verstoken is van ego en van het concept 'mijn', diegene bereikt vrede.
72. Dit is de goddelijke staat, O Zoon van Pritha; door dit te bereiken, ben je niet langer verward. Door hierin te verblijven, zelfs in het laatste uur, vindt men absorptie in Brahman.

*Aldus eindigt het tweede hoofdstuk, waarin Sri Krishna Arjuna ontwaakt uit zijn diepe angst. In dit hoofdstuk, omvat de dialoog tussen Sri Krishna en Arjuna de Samkhya filosofie en de praktische methode van de **YOGA** wetenschap.*

Hoofdstuk 3

De YOGA van Actie

Arjuna zei

1. O Krishna, als U gelooft dat wijsheid hoger is dan actie, waarom duwt U me dan in de richting van deze verschrikkelijke actie?
2. Met uitspraken die tegenstrijdig lijken, bent U klaarblijkelijk mijn intellect aan het verwarren; daarom, geef me één definitieve uitspraak waarmee ik zaligheid kan bereiken.

De Gezegende Meester zei

3. O Zondeloze, in deze wereld heb ik twee soorten disciplines geleerd: de **YOGA** van kennis voor diegene wiens pad de onderscheidende wijsheid is en de **YOGA** van actie voor de yogi's.
4. In relatie tot acties, bereikt een persoon de staat van dadenloosheid niet door simpelweg geen initiatief te nemen, noch bereikt diegene perfectie door zich slechts terug te trekken uit de wereld.
5. Niemand kan zonder het uitvoeren van acties, zelfs niet voor een kort moment. Elk levend wezen wordt hulpeloos door de Gunas (geboren uit Prakriti) aangezet om acties uit te voeren.
6. Iemand met een misleide mind die, tijdens het bemeesteren van de zintuigen, doorgaat met het herinneren van de objecten van de zintuigen met de mind, wordt een hypocriet genoemd.
7. Echter, O Arjuna, degene die, tijdens het bemeesteren van de zintuigen, met de **YOGA** van actie begint middels de zintuigen van actie (karmendriyas), diegene, mits niet gehecht, onderscheidt zich.

8. Voer de toegewezen actie uit; want actie is hoger dan niets-doen. En, door niets te doen, is het niet eens mogelijk om je lichaam te onderhouden.
9. Deze wereld is de oorzaak van de gebondenheid van karma, met uitzondering van de acties die uitgevoerd worden als een offering. Daarom, O Zoon van Kunti, voer acties uit als een offering en leef je leven vrij van gehechtheid.
10. De Scheppingskracht (Brahma) die in het begin de levende wezens tezamen met het fenomeen van offering heeft gecreëerd, spoorde de levende wezens aan met 'vermenigvuldig ongehechtheid door dit natuurlijke proces van offering voort te zetten'. Dat dit je manier moge zijn om je verlangens te vervullen.
11. Cultiveer hiermee de goden, en moge die goden je verzorgen. Elkaar verzorgend, zullen jullie beide de hoogste zaligheid bereiken.
12. De goden, gecultiveerd door middel van offering, zullen je voorzien in het verlangde genot. Als je geniet van deze door hen gegeven genoegens zonder ze terug te offeren, dan ben je niet meer dan een dief.
13. Iemand die alleen het overblijfsel van het offer opeet is bevrijd van alle zonden. Iemand die alleen maar kookt voor zijn eigen belang, eet slechts zonden.
14. Levende wezens worden geboren vanuit voedsel; voedsel wordt geproduceerd via de regengod; regen wordt geproduceerd door offering, en een offering komt voort uit actie.
15. Weet dat acties ontspruiten uit de Vedas en dat de Vedas voortkomen uit de onverwoestbare klank. Daarom is de allesdoordringende kennis van de Vedas te allen tijde gevestigd in de offering.
16. Iemand die niet wentelt volgens het wiel dat aldus in beweging gezet is, O Zoon van Pritha, leeft tevergeefs en zijn gehele leven in zonde, wellustig door zijn zintuigen.
17. Het kind van Manu dat zich alleen verrukt in het Zelf en verzadigd is in het Zelf, alleen tevreden is in het Zelf, voor die persoon is er geen enkele actie meer over om nog uit te voeren.
18. Die persoon hoeft niets meer met de al verrichte acties, noch met de acties die nog niet zijn uitgevoerd. Die persoon heeft geen enkele afhankelijkheid van welk doel van welk wezen dan ook.
19. Voer je plichtmatige acties aanhoudend uit zonder gehechtheid. De persoon die zijn acties uitvoert zonder gehechtheid verkrijgt het Allerhoogste.
20. Janaka en anderen bereikten de totale volmaaktheid door actie alleen. Ook jij moet je acties aldus doen, mede met het oog op het vooruithelpen van de wereld.
21. Op wat voor manier de meest seniore zich gedraagt, zo zullen de andere mensen volgen. Welk gezag deze persoon ook vestigt, de wereld zal zich dus zo gedragen.
22. O Zoon van Pritha, in al de drie werelden heb ik niets dat nog gedaan moet worden, niets dat nog niet bereikt is of nog bereikt moet worden; en toch ga ik, inderdaad, door met handelen.
23. Als ik toevallig niet onvermoeibaar door zou gaan met handelen, O Zoon van Pritha, en aangezien alle mensen Mijn pad op elke manier volgen,
24. Dan zouden al deze werelden ten onder gaan als ik geen actie zou uitvoeren; ik zou de oorzaak zijn van chaos en zou al deze levende wezens ombrengen.

25. O Afstammeling van Bharata, wat de onwetenden gehecht aan actie ook maar doen; datzelfde zou een wijs iemand, verlangend naar het verzamelen van werelds succes, moeten doen zonder gehechtheid.
26. Je zou de minds van de onwetenden, die gehecht zijn aan actie, niet moeten afleiden; een wijs iemand van wie zijn doen en laten verenigd is in **YOGA**, zou hen moeten leren hoe ze acties liefdevol uit kunnen voeren.
27. Acties worden aangedreven door een aparte guna of door alle gunas gezamenlijk van Prakriti. Als de aard van iemand echter verward is door ego, dan gelooft diegene echter 'Ik ben de doener van actie'.
28. Echter, degene die de realiteit van de gunas en acties kent, O Sterkarmige, weet 'De gunas spelen met de gunas'. Als je dit weet raakt je niet gehecht.
29. Degenen die verward zijn door de gunas van Prakriti raken gehecht aan de acties van de gunas. Iemand die de volledige realiteit kent zou geen conflict moeten veroorzaken in de minds van domme weinig-wetenden.
30. Vecht zonder de koorts van angst en benauwdheid, met je mind gefocust op het Zelf en al je acties toegewijd aan Mij, vrij van verwachtingen en vrij van de gedachte "mijn".
31. Die kinderen van Manu, die te allen tijde deze lessen van Mij standvastig volgen, vol van vertrouwen en zonder boosaardigheid, zij worden zelfs door deze acties bevrijd.
32. Zij die echter kritisch zijn en niet deze lessen van Mij in acht nemen, ken hen, verward over alle kennis, als dwazen, en als wie zal vergaan.
33. Zelfs een persoon met kennis handelt volgens zijn aangeboren aard. Levende wezens zoeken toevlucht in hun aangeboren aard. Wat kan zelfcontrole doen?
34. Elk zintuig wordt reeds geconfronteerd met verleidingen en aversies. Iemand zou niet onder hun controle moeten komen, want het zijn struikrovers die langs het pad hem opwachten.
35. Liever je eigen dharma, zelfs als het verstoken is van kwaliteit, dan het dharma van een ander, ook al wordt het goed uitgevoerd. Het is beter te sterven in je eigen dharma; de dharma van een ander lokt gevaar uit.

Arjuna zei

36. Maar, voortgestuwd door wat, begaat deze persoon een zonde, ook als hij het niet wil, O Krishna, alsof hij met geweld gedwongen wordt?

De Gezegende Meester zei

37. Dit is verlangen, dit is boosheid, geboren uit de guna die rajas heet, de grote verslinder, zeer kwaadaardig; ken het als je vijand hier in de wereld.
38. Zoals een vuur wordt versluierd door rook of een spiegel door stof, zoals een foetus bedekt wordt door een placenta, zo is deze wereld van activiteiten bedekt door verlangen.
39. Het is door deze eeuwige vijand van de wijze dat de kennis bedekt is, het onverzadigbare vuur in de vorm van verlangen, O Zoon van Kunti.
40. De zintuigen, mind en intellect zijn iemands toevlucht; het is door deze dat kennis bedekt is en de belichaamde verward wordt.
41. Beheers daarom eerst de zintuigen, O Arjuna. Doe afstand van dit kwaad, dat kennis en de ervaring van spirituele werkelijkheden vernietigt.

42. Van de zintuigen wordt gezegd dat ze machtig zijn; voorbij de zintuigen is de mind; en voorbij de mind is het intellect. *Dat* voorbij het intellect echter, is het Zelf.
43. Dus al ontwakend naar *Dat* wat voorbij het intellect is, waarin het zelf omvat en ondersteund wordt door het Zelf (Atman), vernietig deze ongrijpbare vijand in de vorm van verlangen, O Sterkarmige.

Hier eindigt het derde hoofdstuk, waarin de boodschap is uitgelegd over het vaardig verrichten van acties.

Hoofdstuk 4

Kennis van het Afstand doen van Vruchten

De Gezegende Meester zei

1. Ik onderwees deze onveranderlijke **YOGA** aan Vivasvat; Vivasvat leerde het aan Manu; Manu leerde het aan Ikshavaku.
2. Koninklijke verlichte meesters kenden deze **YOGA** omdat het was doorgegeven in de lijn van de traditie. Vervolgens verdween deze traditie voor een lange tijd, O Verschroeier van Vijanden.
3. Die zeer oude **YOGA** heb ik je vandaag geleerd, omdat je zowel Mijn aanbidder als Mijn vriend bent. Dit is het allerhoogste geheim.

Arjuna zei

4. Uw geboorte was later en de geboorte van Vivasvat was veel eerder; hoe moet ik begrijpen, dat U dit in het begin onderwees?

De Gezegende Meester zei

5. Vele geboorten van Mij zijn gepasseerd en zo ook die van jou, O Arjuna. Ik ken ze allen, maar jij kent ze niet, O Verschroeier van Vijanden.
6. Hoewel ik ongeboren ben, de onveranderlijke Zelf, en zelfs de Meester van levende wezens ben, incarneer Ik toch middels mijn eigen kracht, met perfecte controle over mijn Prakriti.
7. Telkens als er een vermindering is van dharma, O Afstammeling van Bharata, en een opkomst van onrechtvaardigheid, dan incarneer Ik Mijzelf weer.
8. Om het goede te beschermen, om de kwaadwilligen te vernietigen, met als doel dharma te bewerkstelligen, incarneer Ik Mijzelf eeuw na eeuw.
9. Als je Mijn goddelijke geboorte en Mijn actie in zijn subtiliteit kent, zal je nadat je het lichaam hebt verlaten niet langer naar een andere geboorte gaan. Je komt tot Mij, O Arjuna.

10. Zij die zich hebben bevrijd van verleiding, angst en boosheid — velen, gezuiverd door de kennis van onthouding — zijn opgegaan in Mij en zijn tot identificatie met Mij gekomen.
11. Iedereen, die op wat voor wijze dan ook, zich onderwerpt aan Mij, aan hen verleen ik gratie op dezelfde manier. Mensen volgen op allerlei verschillende manieren Mijn pad, O Zoon van Pritha.
12. Verlangend naar de vervulling van acties, offeren velen aan de goden. In de mensenwereld komt vervulling snel als een resultaat van actie.
13. Ik heb de viervoudige verdeling van de mensheid gecreëerd op basis van hun kwaliteiten en acties. Ook al ben Ik de schepper ervan, ken Mij als de onveranderlijke die geen doener wordt van actie.
14. Actie bevuilt Mij niet, noch heb Ik een aantrekking tot de vruchten van acties. Iemand die Mij aldus herkent is niet gebonden door acties.
15. Zelfs de eeuwenouden die bevrijding verlangden voerden met deze kennis acties uit; daarom moet ook jij dezelfde eeuwenoude daden uitvoeren zoals je voorgangers, de koninklijke verlichte meesters, dat deden.
16. Wat is actie, wat is dadenloosheid? Zelfs de wijzen zijn hierover verward. Daarom zal ik je onderwijzen over actie, wetende dat je daarmee bevrijd zult worden van de dwaze wereld.
17. Je moet leren over karma (actie); je moet leren over acties die het tegengestelde zijn van juiste acties; je moet leren over dadenloosheid. De realiteit van karma is diep.
18. Als je dadenloosheid ziet in actie en actie in dadenloosheid, dan ben je iemand vol met wijsheid. Je bent verenigd in **YOGA**, en verricht je acties volledig — bewust van zowel de dadenloosheid als de actie.
19. Iemand van wie de inspanningen verstoken zijn van verlangens en de ermee gepaard gaande wilsuitingen, diegene wordt door de wijze een pandit genoemd, met al zijn acties opgebrand door het vuur van kennis.
20. Als je de gehechtheid aan de vruchten van acties hebt losgelaten, altijd voldaan bent, zonder afhankelijkheid, alhoewel betrokken bij acties, doe je nooit iets.
21. Als je zonder verwachtingen bent, je mind en het zelf onder controle hebt, opgehouden bent met alle opname via de zintuigen, je acties alleen fysiek uitvoert, dan bega je geen zonde.
22. Als je tevreden bent met het verkrijgen van dat wat er ongevraagd komt, als je alle tegenstellingen van dualiteit te boven bent gegaan, vrij van kleingeestigheid, gelijkmoedig bent bij zowel resultaat als bij mislukking, dan ben je niet gebonden, zelfs niet als je acties uitvoert.
23. Als je gehechtheid is verdwenen, bevrijd bent, je mind gevestigd is in kennis, en je acties alleen uitvoert omwille van offering, dan zijn je acties geheel ontbonden.
24. De daad van offeren is Brahman; het offer is Brahman; in het vuur van Brahman geofferd door Brahman, zal het offer Brahman alleen bereiken door de harmonie (samadhi) van de acties, die Brahman zijn.
25. Sommige yogi's komen bij elkaar en offeren alleen aan goden. Anderen bieden het zelf als een offering aan in het vuur Brahman.
26. Anderen offeren de zintuigen, zoals dat van het gehoor, in het vuur van zelfcontrole. Sommige anderen offeren objecten, zoals geluid, in het vuur van de zintuigen.
27. Weer anderen offeren alle acties van de zintuigen, evenals de acties van de pranas, in het vuur van de **YOGA** van zelfcontrole, aangestoken en opgelaaid met kennis.

28. Sommige offeren objecten; de offers van anderen zijn ascetische oefeningen; de offers van weer anderen is **YOGA**. Sommige asceten met goede gezonde geloftes voeren de offers van zelfstudie en kennis uit.
29. Sommige anderen offeren prana in apana en offeren apana in prana, door bewust te worden van de beweging van prana en apana, door constante beoefening van pranamaya.
30. Anderen, die een afgemeten hoeveelheid voedsel eten, doen een offer van pranas naar en in pranas. Dit zijn allen experts in offeren, waarbij hun zonden vernietigd worden door offers.
31. Iemand die enkel de nectar-achtige amrita eet, dat overblijft na een offering, gaat naar de eeuwige Brahman. Voor degene die geen offers uitvoert, is zelfs deze wereld niet beschikbaar, laat staan de volgende wereld, O Beste van de Kurus.
32. Dus er zijn vele verschillende soorten van offering voor Brahman uitgespreid; ken ze allen als producten van actie. Dat wetende zal je bevrijd worden.
33. Beter dan het offer waarin objecten worden geofferd is het offer van kennis, O Verschroeier van Vijanden. Alle actie, O Zoon van Pritha, bereikt zijn vervolmaking in kennis.
34. Leer dit door met eerbied jezelf ter aarde te werpen, door vragen te stellen en door onzelfzuchtige dienstverlening. De wijzen die de Realiteit ervaren hebben zullen je in deze kennis instrueren.
35. Door dit te kennen, zal je niet opnieuw tot die dwaling komen, O Pandava, en zal je alle levende wezens zien in hun totaliteit in het Zelf, zowel als in Mij.
36. Zelfs als je degene bent die het meest heeft gezondigd, die boven alle zondigen uitspringt, dan nog zal je deze onvruchtbare oceaan oversteken met de vloot van kennis.
37. O Arjuna, zoals een goed aangestoken vuur al het aanmaakhout omzet in as, zo verandert het vuur van kennis alle daden, zelfs van vorige levens, in as.
38. Er is geen zuiveraar in deze wereld, gelijk aan kennis. Iemand, die volledig ontwikkeld is in **YOGA**, vindt te zijner tijd die kennis in het Zelf.
39. Iemand die vertrouwen heeft, gericht is op het dienen van de goeroes, en de zintuigen bemeesterd heeft, verkrijgt kennis. Met het verkrijgen van kennis bereikt diegene spoedig de allerhoogste kalmte.
40. Iemand zonder kennis en zonder vertrouwen en een mind vol twijfel, gaat ten onder. Iemand van wie de mind gevuld is met twijfel heeft noch deze wereld, noch de andere wereld, noch geluk.
41. Als je afstand hebt gedaan middels **YOGA**, als je twijfels verdreven zijn door kennis, als je het zelf hebt gecultiveerd, dan zijn je acties niet bindend, O Veroveraar van Rijkdom.
42. Daarom, met het zwaard van de kennis van het Zelf, snijdt deze twijfel af, die geboren is uit onwetendheid en die in je hart verblijft. Neem je toevlucht tot **YOGA**, O Afstammeling van Bharata!

Hier eindigt het vierde hoofdstuk, waarin de kennis van het afstand doen van de vruchten van acties is beschreven.

Hoofdstuk 5

Kennis van Renunciatie en Actie

Arjuna zei

1. O Krishna, U adviseert het afstand doen van acties en tevens adviseert U de **YOGA** van actie; welke van deze twee is de betere, vertel me dit alstublieft definitief.

De Gezegende Meester zei

2. Zowel de **YOGA** van het afstand doen, als de **YOGA** van actie leidt tot de allerhoogste zaligheid. Maar van deze twee overtreft de **YOGA** van actie, het afstand doen van actie.
3. Ken degene die noch haat noch verlangt, als iemand die voor eeuwig afstand heeft gedaan; verstoken van de tegenstellingen van dualiteit, is die persoon immers, O Sterkgearmde, zonder inspanning bevrijd van gebondenheid.
4. Alleen wie kinderachtig is debatteert dat Samkhya en **YOGA** verschillend zijn — niet de pandits. Door volledig je toevlucht te zoeken tot één, verkrijg je de vruchten van beide.
5. De plek die bereikt wordt door de volgers van Samkhya wordt ook bereikt door zij die **YOGA** volgen. Als je Samkhya en **YOGA** als één ziet, dan zie je werkelijk.
6. Maar renunciatie, O Sterkgearmde, is moeilijk te bereiken zonder **YOGA**. De beoefenaar van meditatie verenigd in **YOGA**, daarentegen, bereikt Brahman zonder vertraging.
7. Als je verenigd bent in **YOGA**, het zelf gezuiverd hebt, het zelf overwonnen hebt, als het zelf het Zelf van alle levende wezens geworden is, word je niet besmet, zelf niet bij het uitvoeren van acties.
8. 'Ik doe helemaal niets'. Zo zou de kenner van Realiteit, verenigd in **YOGA**, moeten contempleren, zelfs tijdens het zien, horen, aanraken, ruiken, eten, wandelen, slapen, ademen.
9. Terwijl de kenner van de Realiteit spreekt, elimineert, ontvangt, de ogen opent en sluit, onthoudt deze persoon dat 'de zintuigen werkzaam zijn in het gebied van de objecten van de zintuigen'.
10. Door je acties in Brahman te plaatsen, gehechtheden los te laten, wordt degene die acties uitvoert niet bevuild met zonden, net zoals een lotusblad niet bevuild wordt door water.
11. Of het nu met het lichaam, met de mind, met de intelligentie, of alleen met de zintuigen is, de yogi's voeren hun acties uit terwijl ze afstand doen van elke gehechtheid om daarmee zichzelf te zuiveren.
12. Door verenigd te zijn in **YOGA** en door de vruchten van de acties op te geven, bereik je dezelfde vrede als zij die al overtuiging hebben. Iemand die niet verenigd is in **YOGA**, die handelt uit verlangen en die gehecht is aan vruchten, die raakt gebonden.
13. Als je met de mind afstand doet van acties, ben je gelukkig in de stad met negen poorten; de drager van het lichaam die noch iets doet, noch iets veroorzaakt dat gedaan moet worden.
14. De Meester produceert noch het agentschap voor actie, noch produceert het de acties van mensen, noch hun vereniging met de vruchten van actie; dus alleen de natuur is van kracht.
15. Het Allesdoordringende neemt niemands zonde aan noch iemands verdienste. Kennis is versluierd door onwetendheid en daardoor zijn de levende wezens verdwaasd.

16. Naar hen die hun onwetendheid vernietigd hebben door kennis, verlicht die kennis, zoals de zon, dat Allerhoogste.
17. Als je intellect verblijft in *Dat*, als het zelf geabsorbeerd is in *Dat*, als je totaal toegewijd bent aan *Dat*, je onzuiverheden hebt weggewassen door kennis, dan keer je niet terug via wedergeboorte.
18. De wijzen kijken met één hetzelfde oog naar een filosoof met kennis en discipline, naar een koe, een olifant, een hond, zowel als naar een medewerker die crematies verricht.
19. Degenen die hun minds gevestigd hebben in gelijkmoedigheid, hebben hier de hele schepping veroverd. Brahman is foutloos en gelijkmatig; daarom zijn zij gevestigd in Brahman.
20. Je zou niet opgewonden moeten worden bij het bereiken van iets plezierigs, noch zou je moeten huiveren bij het verkrijgen van het onplezierige. Een persoon met een stabiele wijsheid, geheel vrij van verwarring en die Brahman kent, verblijft in Brahman.
21. Als je geluk vindt in het Zelf, als het zelf niet gehecht is aan externe contacten, als het zelf is verenigd in de **YOGA** van Brahman, dan verkrijg je onvergankelijke comfort.
22. Het plezier dat voortkomt uit contact, veroorzaakt slechts leed; het heeft een begin en een eind, O Zoon van Kunti. Een wijs mens is er niet verrukt door.
23. Als je voordat je het lichaam verlaat, exact hier op dit moment, kan leren om de drang te weerstaan die opkomt uit verlangen en actie, dan ben je verenigd in **YOGA**. Dan ben je gelukkig.
24. Als je comfort in jezelf vindt, genot en verrukking in jezelf vindt, het licht in jezelf vindt, zo'n yogi, die Brahman geworden is, bereikt absorptie in Brahman.
25. De meesters, van wie de onzuiverheden opgelost zijn, bereiken absorptie in Brahman; met hun twijfel verdreven en hun zelf bemeesterd, zijn ze begaan met het welzijn van alle levende wezens.
26. Absorptie in Brahman is dichtbij voor die asceten, van wie de minds bemeesterd zijn, die zonder verlangen en boosheid zijn, en die het Zelf hebben leren kennen.
27. Door alle externe contacten buiten te laten, en de aandacht te richten tussen de wenkbrauwen, door prana en apana gelijkmatig te laten stromen tussen de neusvleugels,
28. Door de zintuigen, mind en intellect goed te bemeesteren, door gericht te zijn op bevrijding, door ontstoken te zijn van verlangen, angst en boosheid, is deze beoefenaar van meditatie (muni) altijd vrij.
29. Iemand bereikt vrede door Mij te kennen, de ontvanger van alle offeringen en ascetische inachtnemingen, de grote vorst van alle werelden, en de vriend van alle levende wezens.

Hier eindigt het vijfde hoofdstuk, waarin Sri Krishna Arjuna leidt op het pad van actie, dat iemand begeleidt om volmaakte bemeestering te ontwikkelen over zijn mind en om alle verlangens en boosheid te verlaten, en daarmee bevrijding te bereiken.

Hoofdstuk 6

Het Pad van Meditatie

De Gezegende Meester zei

1. Als je de acties uitvoert die gedaan moeten worden, zonder afhankelijk te zijn van de vruchten van actie, dan ben je iemand die afstand heeft gedaan en een yogi, en iemand die afstand heeft gedaan van vuurrituelen of iemand die actieloos is, is dat niet.
2. Dat wat renunciatie wordt genoemd zou je moeten kennen als **YOGA**, O Pandava. Wie geen afstand heeft gedaan van verlangens, kan geen yogi worden.
3. Er wordt gezegd dat actie een ondersteunend middel is voor een beoefenaar van meditatie (muni) die ernaar verlangt om te groeien in **YOGA**. En als die beoefenaar al gerezen is in **YOGA**, dan wordt kalmte zijn fundament.
4. Als je niet langer aangetrokken wordt naar de objecten van de zintuigen, noch naar acties, als je afstand hebt gedaan van alle wilskracht van verlangen, wordt er over je gezegd dat "je opgegaan bent in **YOGA**".
5. Je zou verlossing van het zelf door het Zelf teweeg moeten laten brengen. Je zou niet het zelf moeten laten zinken. Het Zelf is de enige bloedverwant van het zelf; het zelf is de enige vijand van het Zelf.
6. Het Zelf is de bloedverwant van het zelf van wie het zelf overwonnen wordt door het Zelf. In de schijnbare vijandschap van het niet-zelf, lijkt het Zelf te opereren als een vijand.
7. Het allerhoogste Zelf van iemand, die vredig is en het zelf overwonnen heeft, is harmonieus jegens kou en hitte, plezier en pijn, zowel als jegens eer en oneer.
8. Als het zelf geheel verzadigd is met kennis en realisatie, als je de zintuigen overwonnen hebt, verenigd in **YOGA**, dan wordt je een yogi genoemd, en zijn een klomp klei, een steen of een goudkorrel één en het zelfde voor je.
9. Als voor jou een vriend, een vijand, een vreemdeling, een neutraal persoon, een gehaat persoon, een bloedverwant, een heilige, zowel als een zondige, gelijk zijn, dan blink je uit.
10. De yogi zou zich onophoudelijk moeten plaatsen in **YOGA**, afgezonderd, alleen, zijn mind en zelf bemeesterd, zonder verwachtingen, zonder indrukken te ontvangen via de zintuigen.
11. Terwijl je de stabiele zitplek niet te hoog plaatst, noch te laag, gemaakt van doek, van zwarte antilope huid en kusha gras, allen bovenop elkaar geplaatst,
12. Maak je vervolgens de mind éénpuntig. Met de mind, het zelf en je vermogen om te bewegen onder controle, zou je, zittend op de zitplek, **YOGA** moeten beoefenen om jezelf te zuiveren.
13. Houd je romp, hoofd en nek in een rechte lijn, beweeg niet en zit stil, observeer het punt voor de neus en kijk niet rond.
14. Met een vredig zelf, alle angst verdreven, blijvend in de gelofte van een celibatair, de mind bemeesterend, met de mind geabsorbeerd in Mij, zou je verenigd moeten verblijven in **YOGA** en gericht moeten zijn op Mij.
15. Zich aldus verenigend in **YOGA**, bereikt de yogi met een goedgerichte mind, die vrede, waarvan het summum absorptie (nirvana) is en waarvan de fundering gelegen is in Mij.

16. Er is geen **YOGA** voor iemand die teveel eet of voor wie niets eet of die geneigd is teveel te slapen of die altijd wakker is, O Arjuna.
17. Als je inname van voedsel en plezier gebalanceerd is, als je bewegingen tijdens actie in balans zijn, als je slapen en waken in balans zijn, dan wordt **YOGA** de vernietiger van leed.
18. Als een zeer bemeesterde mind stabiel in het Zelf blijft, onthecht van alle verlangens, dan wordt iemand verenigd in **YOGA** genoemd.
19. Zoals een kaars op een plek zonder wind niet flikkert, zo is de mind van een yogi bemeesterd door de beoefening van de **YOGA** van het Zelf.
20. Waar de mind eindigt, teruggetrokken door de inachtneming van **YOGA**, waar je het zelf ziet in het Zelf, daar ben je verzadigd in het Zelf.
21. Het ultieme geluk is dat wat begrepen wordt door intelligentie en voorbij de zintuigen is. Als je dit geluk kent, erin verblijft, dan beweeg je niet langer weg van de kennis van die realiteit.
22. Met *Dat* bereikt, geloof je niet langer dat er enig ander profijt is dat groter is dan *Dat* — daarin verblijvend, word je zelfs niet door het grootste leed geroerd.
23. De eliminatie van de vereniging met leed, heet **YOGA**. Die **YOGA** moet resoluut beoefend worden door degene die zijn mind kalm heeft gemaakt.
24. Door alle verlangens geboren uit wilskracht geheel op te geven, door met de mind zelf alle zintuigen te bemeesteren.
25. Moet je langzaam, jezelf terugtrekken, met de hulp van een vastberaden intelligentie, om daarmee de mind stabiel te maken in het Zelf. Dan moet je aan helemaal niets denken.
26. In wat voor richting de wispelturige en instabiele mind ook afdwaalt, je moet het vanuit die richting terugtrekken en het onder de controle van het Zelf brengen.
27. Het beste geluk komt alleen tot een dergelijke yogi, van wie de mind gekalmeerd is, van wie het stof is neergedaald, die zich geïdentificeerd heeft met Brahman, en die vrij is van alle smet.
28. Aldus het zelf verenigend in **YOGA**, geniet de yogi, vrij van alle smet, gemakkelijk het ultieme geluk, dat het contact met Brahman is.
29. Iemand van wie het zelf verenigd is in **YOGA**, die naar alles gelijkwaardig kijkt, ziet dat het Zelf verblijft in alle levende wezens en alle levende wezens in het Zelf.
30. Als je Mij overal ziet en alles ziet in Mij, dan verdwijnt Ik niet en verdwijnt je niet voor Mij.
31. Als iemand gevestigd is in eenheid, toegewijd is aan Mij — aan Mij die in alle levende wezens verblijft ook al opereer Ik op vele verschillende manieren — die yogi verblijft nog steeds in Mij.
32. Als je gelijkheid in alles ziet en ook alles gelijk ziet aan jezelf, O Arjuna, in gemak of ongemak, dan word je de allerhoogste yogi geacht.

Arjuna zei

33. Vanwege de wispelturigheid van de mind zie ik niet, O Krishna, hoe de stabiliteit van deze op gelijkmoedigheid gebaseerde en door jou onderwezen **YOGA**, stand kan houden.
34. De mind is immers wispelturig, turbulent, zeer krachtig en sterk. Ik geloof dat het net zo moeilijk onder controle te krijgen is als de wind.

De Gezegende Meester zei

35. Geen twijfel, O Arjuna, de mind is moeilijk te bemeesteren en altijd in beweging. Maar, O Zoon van Kunti, het kan stilgehouden worden door beoefening en onthechting.
36. **YOGA** is moeilijk te vinden bij iemand van wie het zelf niet bemeesterd is — zo zie Ik het. Maar door iemand die zijn best doet met een bemeesterde zelf, kan het wel bereikt worden via geschikte methodes.

Arjuna zei

37. O Krishna, in wat voor staat komt iemand terecht, die het niet volledig probeert, maar vertrouwen houdt, terwijl zijn mind wegglipt van **YOGA**, en daarmee geen volledige voltooiing bereikt in **YOGA**?
38. O Krishna, als iemand wegvalt van beide paden (**YOGA** en Samkhya) en verdwaalt op het pad van Brahman, verdwijnt die persoon dan misschien, zoals een opgebroken wolk opgaat in het niets?
39. Verdrijf deze twijfel totaal uit mijn mind, O Krishna. Er is geen ander die beter overwogen kan worden als de verwijderaar van deze twijfel, dan U.

De Gezegende Meester zei

40. O Zoon van Pritha, noch hier in dit leven, noch daar in het volgende leven, is er enig gevaar dat die persoon ten onder zal gaan. Niemand die gezegende daden verricht zal naar een kwaadaardige staat gaan, O Beminde.
41. Als je de werelden hebt bereikt van rechtvaardigen, en daar voor een lange periode verblijft, dan word je bij terugval van **YOGA** geboren in een huis van zuivere en glorieuze mensen.
42. Of je wordt geboren in de familie van wijze yogi's, maar zo'n geboorte is zeer moeilijk te verkrijgen in deze wereld.
43. Daar opnieuw verkrijg je de vereniging met de wijsheid die je verkregen had met je vorige lichaam. Dan onderneem je opnieuw inspanning in de richting van volledige voltooiing, O Prins van Kurus.
44. Vanwege die eerdere gewoonten van practice, word je gedragen zelfs zonder je wil. Door het verlangen naar **YOGA** te kennen, overstijg je de in woorden uitgedrukte kennis van God.
45. Als je zonden gezuiverd zijn, je met inspanning hebt gestreefd naar en de voltooiing bereikt in meer dan één leven, dan bereik je de allerhoogste staat.
46. De yogi overtreft de asceten en wordt zelfs groter geacht dan degenen vol met kennis. De yogi is hoger dan hen die acties uitvoeren. Daarom, word een yogi, O Arjuna.
47. Als je, temidden van alle yogi's, je trouw toewijdt aan Mij, waarbij je innerlijke zelf opgegaan is in Mij, dan acht ik je het meest verenigd in **YOGA**.

Hier eindigt het zesde hoofdstuk, waarin het pad van meditatie en een glimp van alternatieve paden beschreven zijn.

Hoofdstuk 7

Kennis van het Absolute in zijn Volledigheid

De Gezegende Meester zei

1. Met je mind gehecht aan Mij, O Zoon van Pritha, jezelf verenigend in **YOGA**, geheel afhankelijk van Mij, luister naar de weg langs welke je Mij zonder twijfel zult kennen in Mijn volledigheid.
2. Ik zal je de kennis (jnana) tezamen met de realisering (vijana) in hun volledigheid aan je leren, en als je dat eenmaal weet, dan blijft er daarna niets meer over om te weten.
3. Uit duizenden mensen zijn er maar een paar die streven naar perfectie en van die dat hebben bereikt, kennen er maar een paar Mij in realiteit.
4. Aarde, water, vuur, lucht, ruimte, mind, intelligentie en ego, dit tezamen is Mijn oeroude natuur; Prakriti in achten opgedeeld.
5. Dit is Mijn allesomvattende natuur. Ken Mijn andere overstijgende natuur, die de zielen (jivas) is geworden, O Langgearmde, en door welke deze wereld in stand gehouden wordt.
6. Alle levende wezens hebben hierin hun oorsprong; ken dit als de waarheid. Ik ben zowel de oorsprong als de ontbinding van de gehele wereld.
7. Voorbij Mij is er helemaal niets, O Arjuna. Alles is verweven in Mij, zoals parels aan een draad die een halsketting vormen.
8. Ik ben de smaak in de wateren, O Zoon van Kunti, en de glans van de maan en de zon, Ik ben pranava (OM) in alle Vedas, het geluid in de ruimte, en menselijkheid in de mens.
9. Ik ben de zoete geur in de aarde en de schittering in de zon, de levenskracht in alle levende wezens, en Ik ben ascetisme in de asceten.
10. Ken Mij als het oeroude zaadje van alle levende wezens, O Zoon van Pritha. Ik ben de wijsheid in het wijze en de pracht in het prachtige.
11. Ik ben de kracht in wat sterk is, vrij van verlangen en gehechtheid. Ik ben dat verlangen in levende wezens dat niet tegen rechtvaardigheid ingaat.
12. Alle sattvische staten, evenals de rajasic en de tamasic staten, vinden hun oorsprong in Mij, ken ze aldus. Ik ben niet in die staten, en toch zijn zij in Mij.
13. Deze gehele wereld, die begoocheld is door de drie staten samengesteld uit de gunas, herkent Mij niet als het Onveranderlijke, voorbij aan die gunas.
14. Deze goddelijke maya van Mij, bestaande uit gunas, is moeilijk te overtreffen. Alleen zij die zich overgeven aan Mij gaan voorbij deze maya.
15. Diegene onder de mensen die het meest ongelukkig zijn, die begoocheld zijn, die kwaadaardig zijn, zij geven zich niet aan Mij over, omdat hun kennis geplunderd is door maya aangezien zij hun toevlucht hebben gezocht hebben in een demonisch aspect.
16. Vier typen mensen, de doeners van goede daden, wijden zich aan Mij, O Arjuna; de in nood verkerende, de zoeker naar kennis, de zoeker naar de vervulling van een wens, en degene die weet, O Stier onder de Bharatas.

17. Van deze vier onderscheidt zich het meest de persoon die vol met wijsheid is, die eeuwig verenigd is in **YOGA** met éénpuntige devotie. Ik word het meest geliefd door diegene vol met wijsheid, en die persoon is ook Mijn geliefde.
18. Al de anderen zijn uitstekend, maar degene met kennis acht Ik als Mijn eigen zelf — dit is hoe Ik het zie. Deze persoon, die verenigd is in **YOGA**, is gevestigd in Mij en verkeerd daarmee in een staat waarvan er geen hogere is.
19. Wie aan het eind van vele levens vol van kennis is, bereikt Mij, en weet dat dit alles Vasudeva is — het meest innerlijke Zelf. Een dergelijk hoger-bezield iemand (mahatma) is zeer uitzonderlijk.
20. Velen, van wie de kennis geplunderd is door vele verlangens, zoeken hun toevlucht tot andere goden of ondernemen dit of dat ritueel, daartoe gedwongen door hun eigen aard.
21. Welke vorm of welk aspect van de mind een toegewijde ook maar, met vertrouwen, wenst te aanbidden, jegens die vorm of dat aspect van Mij breng Ik die persoon's onwankelbare devotie tot stand.
22. En vol van dat vertrouwen, streeft die persoon ernaar om die vorm te aanbidden en gaan, door Mijn toedoen, die wensen in vervulling.
23. Maar van iemand, van wie de wijsheid gelimiteerd is, komen de vruchten tot een einde. Zij die offeren aan de goden gaan naar de goden. Zij die toegewijd zijn aan Mij komen tot Mij.
24. Hoewel Ik niet-gemanifesteerd ben, gelooft de niet-wijze dat Ik wel tot manifestatie ben gekomen, en heeft dus geen weet van Mijn allerhoogste, onveranderlijke en onovertroffen aspect.
25. Omsluiert door **YOGA**-maya, ben Ik niet zichtbaar voor iedereen. Deze begoochelde wereld heeft geen weet van Mij, die ongeboren en onveranderlijk is.
26. Ik ken allen van het verleden en allen van het heden, O Arjuna, en alle levende wezens van de toekomst. Echter, niemand kent Mij.
27. Door de begoocheling van de dualistische tegenstellingen, die voortkomen uit verlangen en animositeit, O Afstammeling van Bharata, treden alle levende wezens de begoocheling binnen op het moment van geboorte, O Verschroeier van Vijanden.
28. Maar de mensen van verdienstelijke daden van wie de zonde uit het verleden tot hun einde zijn gekomen, zij, bevrijd van de misleiding ten aanzien van de tegenpolen, wijden zich tot Mij met zeer sterke geloften van naleving.
29. Zij die, hun toevlucht nemend tot Mij, streven naar bevrijding van ouderdom en dood, zij kennen Brahman, het geheel van de individuele Zelf en het totale spectrum van karma.
30. Zij die Mij kennen met betrekking tot de levende wezens, met betrekking tot de goden, zowel als met betrekking tot de context van offeren, zelfs op het moment van vertrek zijn hun minds verenigd in **YOGA** en kennen zij Mij.

Hier eindigt het zevende hoofdstuk, waarin het mysterie van het onbekende en het gekende is onthuld.

Hoofdstuk 8

Kennis van het Eeuwige

Arjuna zei

1. Wat is deze Brahman? Wat is het spirituele Zelf (Adhyatman)? Wat is karma, O Hoogste der Personen? Waaraan refereren Adhibhuta en Adhidaivata?
2. Hoe en op welke manier is Adhiyajna hier in dit lichaam, O Vernietiger van Madhu? En hoe moeten wij, als we het zelf bemeesterd hebben, U kennen, op het uur van heengaan?

De Gezegende Meester zei

3. De onverwoestbare klank, OM, is de allerhoogste Brahman. Brahman dat in een individueel zelf woont wordt Adhyatma genoemd. Het proces van uitzending, wat de oorzaak is van de productie van de aspecten van levende wezens, wordt karma genoemd.
4. Adhibhuta is het vergankelijke aspect van alle levende wezen en objecten, en Adhidaivata is het pure aspect, puur Bewustzijn, Purusha, wat overal is en alle goden overstijgt. Ik alleen ben de Adhiyajna hier in dit lichaam, O Beste van de Belichaamden, de heerser over en ontvanger van alle offers. Alle offers zijn gericht naar het Zelf, dit wordt Adhiyanja genoemd.
5. Als je heengaat en je Mij herinnert op het laatste moment, zal je, na het lichaam verlaten te hebben, je identificeren met Mij; daar is geen twijfel over.
6. Welk aspect je ook maar van Mij herinnert op het moment dat je het lichaam verlaat, dat aspect bereik je, O Zoon van Kunti, vereenzelvigd en altijd verzorgd door dat aspect.
7. Dus, herinner Mij ten alle tijden, en vecht. Met je mind en intelligentie overgegeven aan Mij, zul je tot Mij alleen komen, zonder twijfel.
8. Met een mind die doorlopend bezig en verenigd is met **YOGA**, en nergens anders naartoe afdwaaft, contemplerend op de Allerhoogste, Goddelijke Zelf, ga je naar *Dat*, O Zoon van Pritha.
9. Als je contempleert op *Dat*, dat de meester van intuïtie is, de Aloude, de gever van alle geboden, dat nietiger is dan het nietige, dat alles onderhoudt, wiens vorm voorbij het denken is, dat de zachte licht-schakering van de zon heeft, dat voorbij donkerte is,
10. Als je op het uur van heengaan, met een onbeweeglijke mind, vol van devotie en met de kracht van **YOGA**, de prana op de juiste wijze tussen de wenkbrauwen binnen laat gaan, dan wordt het Allerhoogste Goddelijke Zelf bereikt.
11. Wat de kenners van de Veda kennen als Onverwoestbaar, wat degenen met zelf-controle, vrij van gehechtheden, binnentreden om het doel te bereiken waarvoor ze Brahmacharya beoefenen, dat zal Ik je kort leren.
12. Als je de deuren van het lichaam dicht doet door je ervan terug te trekken en de mind in het hart houdt, als je de prana in de kruin plaats, gevestigd bent in de concentratie van **YOGA**,
13. Als je OM — dit is Brahman in één onverwoestbare klank — reciteert en erop contempleert tijdens het afstand nemen van het stoffelijke bereik je de allerhoogste staat.
14. Als iemand, zonder de mind naar iets anders te richten, Mij onophoudelijk herinnert — voor die yogi, die altijd verenigd is in **YOGA**, ben Ik gemakkelijk beschikbaar, O Zoon van Pritha.

15. Met het bereiken van Mij, komt de groot-bezielde die de allerhoogste vervulling bereikt heeft, niet langer tot wedergeboorte, wat een vergankelijke verblijfplaats van leed is.
16. Alle werelden tot aan het rijk Brahman draaien zich keer op keer om, O Arjuna, maar met het bereiken van Mij, O Zoon van Kunti, is er geen wedergeboorte meer.
17. Mensen die dag en nacht kennen, weten dat de dag van Brahma zich uitstrekt tot duizend yugas, en dat ook de nacht zich uitstrekt tot duizend yugas.
18. Alle gemanifesteerde entiteiten rijzen op uit het ongemanifesteerde met het opkomen van de dag, en met het opkomen van de nacht lossen ze op in dat wat het ongemanifesteerde wordt genoemd.
19. Deze opeenhoping van levende wezens en elementen, die keer op keer geboren worden, lost vrij hulpeloos op met het opkomen van de nacht, O Zoon van Pritha, en het wordt weer geproduceerd met de opkomst van de dag.
20. Maar voorbij die oorspronkelijke ongemanifesteerde Prakriti is een andere eeuwige Ongemanifesteerdheid die niet vergaat als alle levende wezen vergaan.
21. Deze ongemanifesteerdheid wordt de onverwoestbare klank genoemd waarvan gezegd wordt dat het de hoogste staat is, en dat als dit verkregen wordt zij, de wezens en elementen, niet langer terugkeren naar de wereld. *Dat* is Mijn allerhoogste verblijf.
22. *Dat* is het allesoverstijgende Zelf (Purusha), te bereiken door volledige toegewijde devotie naar *Dat*, waarin alle wezen verblijven en waarmee alles omspannen en doordrongen is.
23. Over de tijd van heengaan, het moment waarop bepaald wordt of de yogis terugkeren of niet terugkeren, over dat moment zal Ik je vertellen, O Stier onder de Bharatas.
24. Vuur, licht, de dag, de wassende maan, de zes maanden van de noordelijke zonnestand — vertrekkend in die periode, gaan de mensen die Brahman kennen, naar Brahman.
25. Rook, nacht, de afnemende maan, de zes maanden van de zuidelijke zonnestand — hier behalen de mensen, die deze weg op dat moment nastreven, slechts het maanlicht en deze yogi keert terug.
26. Van deze lichte en donkere wegen van de wereld wordt gezegd dat ze eeuwigdurend zijn. Bij de een keer je niet meer terug, en bij de andere wel.
27. Door deze twee paden te kennen, is geen yogi ooit verward. Daarom, O Arjuna, wees verenigd in **YOGA** te allen tijden.
28. De vrucht van verdienste die verkregen wordt bij het bestuderen van de Vedas, de offeranden, de ascetische inspanningen, en liefdadigheden — de yogi, die dit allemaal weet en ze passeert, bereikt de oorspronkelijke en allerhoogste vrede.

En daarmee eindigt het achtste hoofdstuk, waarin de kennis van het eeuwige is uitgelegd.

Hoofdstuk 9

Kennis van het Koninklijke en Geheime Pad

De Gezegende Meester zei

1. Aan jou, die vrij is van alle onverdraagzaamheid, zal Ik deze meest geheime kennis vertellen tezamen met zijn realisatie, waarmee dit kennende, je bevrijd zal worden van alles dat onzuiver is.
2. De koninklijke wetenschap, het koninklijke geheim, dit is de onovertroffen zuivering, waarvan de verwezenlijking vanzelfsprekend, verdienstelijk en onveranderlijk is en zeer gemakkelijk te bereiken is.
3. Als je geen vertrouwen hebt in deze wet (dharma), O Verschroeier van Vijanden, en Mij niet vindt, zal je blijven terugkeren op het pad van de dood en de wereldse cycli.
4. Alles is doordrongen van Mij, in Mijn ongemanifesteerde vorm. Alle levende wezens verblijven in Mij; Ik verblijf niet in hen.
5. Noch verblijven de levende wezens binnenin Mij. Zie Mijn Goddelijke **YOGA**. Mijn Zelf is de drager van de wezens, de verzorger van de wezens, maar verblijft niet in de wezens.
6. Zoals de machtige wind, die in de lucht woont, zich tot overal uitstrekt, zo verblijven alle wezen in Mij; hier kun je zeker van zijn.
7. Alle wezens, O Zoon van Kunti, komen aan het einde van een cyclus (kalpa) tot Mijn eigen oorspronkelijke natuur, Prakriti; en aan het begin van de volgende cyclus laat Ik ze weer los in verscheidende vormen.
8. Terwijl Ik Mijn oorspronkelijke natuur, Prakriti, bemeester, zend Ik keer op keer alle wezens en elementen uit, die hulpeloos zijn vanwege de heerschappij van Prakriti.
9. Deze daden binden Mij niet, O Arjuna, want Ik blijf neutraal, sta erboven, en hecht me niet aan die karmas.
10. Met Mij als toezichhouder, brengt de oorspronkelijke natuur de levende en de niet-levende wereld voort. Met dit proces als oorzaak, O Zoon van Kunti, blijft de wereld veranderen en wentelen.
11. Alleen de onwetende dwazen schrijven aan Mij een lagere rang toe als Ik menselijke lichamen aanneem — doordat ze Mijn allerhoogste aspect niet kennen als de Meester van alle wezens.
12. Uit vergeefse verwachtingen, met vergeefse daden, hun kennis nutteloos en verstoken van wijsheid, hebben zij hun toevlucht genomen tot de verleidelijke, demonische en kwaadaardige aard.
13. De groot-bezielden, daarentegen, nemen hun toevlucht tot de goddelijke aard, richten hun mind met devotie tot Mij en niets anders, en kennen Mij als de onveranderlijke oorsprong van alle wezens en elementen.
14. Terwijl zij Mij altijd verheerlijken, streven naar standvastigheid in hun inachtnemingen en geloften, altijd nederig buigen met devotie, en immer verenigd in **YOGA**, aanbidden ze Mij.
15. Anderen aanbidden Mij op verschillende manieren, via de offering van kennis, of als eenheid, als verscheidenheid, als *Dat* wat alles overziet.

16. Ik ben de offerdaad, Ik ben het offer, Ik ben het geofferde aan de heilige voorouders, Ik ben het kruid bij de offergave, Ik ben de mantra, Ik ben de geklaarde boter, Ik ben het vuur, en Ik ben de daad van het verbranden van het offer.
17. Ik ben de vader van deze wereld, moeder, dat wat onderhoudt, grootvader, het enige wat je moet kennen, de zuiveraar, OM, Rig-Veda, Sama-Veda, zowel als Yajur-Veda.
18. Ik ben het doel, de verzorger, meester, getuige, het onderkomen, toevluchtsoord, de vriend, oorsprong, ontbinding, plaats, gelofte, het onvergankelijke zaadje.
19. Ik verschroei, Ik laat de regen vrij en houd het ook vast. Ik ben zowel het principe van onsterfelijkheid als de dood, Ik ben zowel het zijn als het niet-zijn, O Arjuna.
20. De meesters van drie wetenschappen (vidyas), die soma drinken en wiens zonden gezuiverd zijn, die offers hebben gedaan, zoeken naar het bereiken van de hemel. Zij bereiken de verdienstelijke wereld van de koning der goden en genieten de hemelse geneugten van goden in de hemel.
21. En nadat zij genoten te hebben van die grootse hemelse wereld, en nadat die verdienste is uitgeput, treden zij de wereld van de sterfelijken binnen, en nemen aldus hun toevlucht tot de wet van het drievoudige bestaan. Verlangens verlangend, blijven zij in de cyclus van komen en gaan.
22. Maar voor die mensen, die Mij aanbidden door op Mij te contempleren als, zijnde niet-afgescheiden van alles, voor hen draag Ik hun voorspoed in deze wereld en in de volgende, want zij zijn voor eeuwig verenigd met Mij in **YOGA**.
23. Zelfs diegenen die vol vertrouwen anderen goden aanbidden, ook zij, O Zoon van Kunti, offeren aan Mij alleen, zij het op een ongeschikte manier.
24. Alleen Ik ben de ontvanger van de offers van alle offerandes, en alleen Ik ben hun meester. Maar zij herkennen Mij niet als zodanig en daardoor glippen ze weg van de Realiteit.
25. Zij van wie de geloften gericht zijn tot de goden, gaan naar de goden. Zij van wie de geloften gericht zijn tot de voorouders, gaan naar de voorouders. Zij die offeren aan de geesten, gaan naar die geesten. Zij die offeren aan Mij komen tot Mij.
26. Wie Mij ook maar met devotie een blad, bloem, vrucht of water offert — van een persoon met een bemeesterde zelf, accepteer ik die devotionele gift.
27. Wat je ook maar doet, offert, of geeft, wat voor onthoudingen je ook maar in acht neemt, O Zoon van Kunti, geef dat over als een offer aan Mij.
28. Aldus zal je bevrijd worden van de gebondenheid van acties, waarvan de vruchten mooi of lelijk zijn; verenigd in de **YOGA** van renunciatie, zal jouw zelf, bevrijd, Mij bereiken.
29. Ik ben gelijk aan alle wezens; niemand wordt door Mij gehaat of geliefd. Hoewel degenen die zich toewijden aan Mij met devotie, zij zijn in Mij en Ik ben ook in hen.
30. Zelfs iemand met een zeer slecht gedrag, die zich toewijdt aan Mij en aan niemand anders, die zou enkel als heilig gezien moeten worden; die persoon is het juiste pad opgegaan.
31. Die persoon wordt al zeer snel iemand van wie het zelf deugdzaam is en eeuwige vrede bereikt. O Zoon van Kunti, wees hier zeker van! Wie Mij aanbidt vergaat niet.
32. Door zichzelf afhankelijk te maken van Mij, kunnen zelfs de laaggeborenen de allerhoogste staat bereiken, iedereen ongeacht welk geslacht, beroep of afkomst kan de allerhoogste staat bereiken.

33. Des te meer kunnen de verdienstelijke brahmanas, toegewijde en koninklijke verlichte meesters dit bereiken. Als je beland bent in deze vergankelijke ongelukkige wereld, wijd je dan toe aan Mij.
34. Laat je mind gefixeerd zijn op Mij. Mijn toegewijde, offer naar Mij, buig naar Mij. Gericht op Mij, door jezelf op deze manier te verenigen in **YOGA**, zal je tot Mij alleen komen.

Hier eindigt het negende hoofdstuk, waarin de geheime kennis van het koninklijke pad, raja vidya, is overgedragen.

Hoofdstuk 10

De Glorieuze Manifestaties van de Meester

De Gezegende Meester zei

1. En verder, O Sterkgearmde, hoor Mijn opperste woorden aan, die Ik je zal vertellen met de wens dat het je helpt, omdat je zo liefdevol bent.
2. De groepen van goden noch de hoogste rishis kennen Mijn oorsprong. Ik ben inderdaad de oorsprong van de goden en van de rishis, van elk en allen.
3. Als je Mij kent als ongeboren en zonder begin, als grote vorst van de werelden, dan leef je zonder verwarring onder de stervelingen, dan ben je bevrijd van alle zonden.
4. Het onderscheidend vermogen, kennis, vrijheid van verwarring, vergeving, waarheid, bemeestering, pacificatie, gemak, ongemak, zijn, niet-zijn, angst zowel als geruststelling;
5. Geweldloosheid, gelijkmoedigheid, verzadiging, ascetisme, liefdadigheid, reputatie, schande — al deze verschillende soorten kwaliteiten van levende wezens komen voort uit Mij alleen.
6. De zeven oeroude grote rishis en de vier Manus, Mijn aspecten, allen waren ze geboren vanuit Mijn mind, en waarvan de nakomelingen al deze werelden en mensen zijn.
7. Als je deze pracht (vibhuti) en **YOGA** kent in zijn realiteit, dan word je verenigd met onwankelbare **YOGA**.
8. Ik ben de oorsprong van alles; alles komt voort uit Mij. Met dat in hun gedachten, wijden de wijzen zich met devotie toe aan Mij.
9. Terwijl hun minds geabsorbeerd zijn in Mij, hun pranas Mij binnentreden, ze elkaar verlichten en ze vertellen over Mij, zijn zij immer tevreden en immer verrukt.
10. Zij, die immer verenigd zijn in **YOGA** en die zich met plezier en liefde toewijden aan Mij, aan hen schenk Ik die **YOGA** van wijsheid waardoor ze dicht tot Mij komen.
11. Verblijvend in hun innerlijke Zelf, vernietig Ik, uit compassie en om ze te steunen, hun donkerte geboren uit onwetendheid met de briljante lamp van kennis.

Arjuna zei

12. De allerhoogste Brahman, de opperste staat, de ultieme zuiveraar bent U, de eeuwige Ziel (Purusha), de goddelijke eerste God, ongeboren en allesdoordringend.
13. Aldus zeggen alle verlichte meesters en de hemelse verlichte meesters — Narada, Asita, Devala en Vyasa — en Uzelf vertelt me dit ook.
14. Ik geloof dat alles wat U me vertelt, waar is, O Keshava. Noch goden noch demonen kennen Uw oorsprong, O Gezegende Meester.
15. Alleen door Uzelf kent U Uzelf, O Onovertroffene, O Verzorger van Wezens, Meester van Wezens, God van Goden, Meester van de Wereld.
16. Zonder enige terughoudendheid vertelt U mij over al Uw hemelse pracht (vibhuti) waarmee U al deze werelden doordringt.
17. O Yogi, altijd contemplerend op U, hoe mag ik U kennen? Hoe moet ik over U contempleren, over welke aspecten en eigenschappen?
18. Vertel me meer in detail over Uw **YOGA** en heerlijkheid, O Krishna. Uw woorden zijn als nectar, maar ik ben nog niet verzadigd.

De Gezegende Meester zei

19. Ik zal je inderdaad vertellen over Mijn hemelse heerlijkheden, maar alleen over de voornaamste, O Beste van de Kurus, want aan Mijn details komt geen einde.
20. Ik ben het Zelf, O Meester van Slaap, Ik verblijf in het hart van alle wezens, en Ik ben het begin, het midden en ook het einde van alle wezens.
21. Van Adityas ben Ik Vishnu; van lichtbronnen ben Ik de zon met stralen; van Maruts ben Ik Marichi; van hemellichamen ben Ik de maan.
22. Van Vedas ben Ik Sama-Veda; van goden ben Ik Indra; van zintuigen ben Ik de mind; van wezens ben Ik het bewustzijn.
23. Van de Rudras ben Ik Shiva; van de Yakshas en Rakshasas ben Ik Kuvera, de heersende godheid van rijkdom; van de Vasus ben Ik vuur; van de hoge toppen ben Ik Meru.
24. Ken Mij, O Zoon van Pritha, als de hogepriester, Brihaspati. Van commandanten ben Ik Skanda; van de meren ben Ik de oceaan.
25. Onder grote verlichte meesters ben Ik Bhrgu; van spraak ben Ik de onverwoestbare klank OM; van de offers ben Ik de offering genaamd japa; van het onbeweegbare ben Ik de Himalaya.
26. Van alle bomen ben Ik de heilige vijg; van de hemelse verlichte meesters ben Ik Narada; van Gandharvas ben Ik Chitrartha; van adepten ben Ik de sage Kapila.
27. Ken Mij onder paarden als Uchchaisravas geboren uit de nectar van onsterfelijkheid; onder de olifanten als de leider Airavata; en onder mensen als de koning.
28. Van wapens ben Ik de bliksem; van koeien ben Ik de hemelse wensvervullende koe; van verwekkers ben Ik passie; van slangen ben Ik Vasuki.
29. Onder Nagas ben Ik Ananta; van wezens van de zee ben Ik Varuna; onder voorouders ben Ik Aryaman; van hen die bemeesteren ben Ik Yama, de god van de dood.
30. Onder Daityas ben Ik Prahlada; onder rekenaars ben Ik de tijd; onder beesten ben Ik de leeuw; onder vogels ben Ik Garuda.
31. Onder zij die blazen ben Ik wind; onder wapendragers ben Ik Rama; van de vissen ben Ik de krokodil; onder de stromingen ben Ik de Ganges.

32. Ik ben het begin, het eind, zowel als het midden van schepping. Van wetenschappen ben Ik de spirituele wetenschap; en van zij die discussiëren ben Ik het debat.
33. Van letters ben Ik de letter A; van samenstellingen ben Ik de verbinding van dualiteit (dvandva); Ik ben de onvergankelijke tijd, Ik ben de scheppingskracht die alle vier de richtingen uitkijkt.
34. Ik ben de dood die allen plundert, en Ik ben ook de oorsprong van hen die in de toekomst komen. Onder vrouwelijke krachten ben Ik glorie, overvloed, spreken, geheugen, intuïtieve wijsheid, standvastigheid en vergeving.
35. Van hymnen ben Ik Brhat-saman; van metrumen ben Ik Gayatri; van maanden ben Ik Margasirsha; van seizoenen ben Ik de bloeiende lente.
36. Van de misleidende ben Ik het gokken; van de briljanten ben Ik glans; Ik ben de overwinning, de initiator van vastberadenheid, zowel als de innerlijke kracht van hen die begiftigd zijn met macht.
37. Van Vrishnis ben Ik Krishna; van Pandavas ben Ik Arjuna; ook onder Munis ben Ik Vyasa; en onder hen begiftigd met intuïtie ben Ik Ushanas.
38. Van zij die bemeesteren ben Ik de staf; van hen die verlangen naar overwinning ben Ik de essentie van de staatsinrichting; van geheimen ben Ik de stilte; en van hen die kennen ben Ik de kennis.
39. Wat ook maar het zaadje is van alle wezens Ik ben dat, O Arjuna. Er is geen bewegende of niet bewegende entiteit dat zonder Mij kan bestaan.
40. Er is geen einde aan Mijn hemelse heerlijkheid, O Verschroeier van Vijanden; Ik heb deze details van Mijn heerlijkheden alleen maar vertelt ter illustratie.
41. Welk aspect ook maar vol is van heerlijkheid, glorie of energie, weet dat elk stuk voor stuk geboren is uit een deeltje van Mijn pracht.
42. Welk nut heeft het voor jou om nog meer te weten? Ik besta, en ondersteun met slechts een deeltje van Mij deze gehele wereld.

Aldus eindigt het tiende hoofdstuk, waarin de leer van Sri Krishna over de glorieuze manifestaties van de Meester uiteengezet is.

Hoofdstuk 11

Yogisch Visioen

Arjuna zei

1. Mijn begoocheling is verdwenen door de spirituele kennis, door de woorden van het allerhoogste geheim, die U heeft onderwezen vanuit Uw gratie en vriendelijkheid naar mij.
2. Ik heb van U in detail gehoord over de creatie en het weer heengaan van levende wezens, zowel als over Uw onvergankelijke grootsheid, O U die ogen als lotus bladen heeft.
3. Nu U aldus heeft gesproken over Uzelf, O Opperste Vorst, wens ik Uw meesterlijke vorm te zien, O Onovertroffen Ziel.
4. Als U denkt dat het door mij gezien kan worden, O Meester, toon me dan Uw onveranderlijke Zelf, O Meester van **YOGA**.

De Gezegende Meester zei

5. Aanschouw mijn honderden, veelzijdige goddelijke vormen, in duizenden kleurschakeringen en configuraties.
6. Zie de Adityas, Vasus, Rudras, Ashvins, zowel als Maruts; zie de vele wonderen die nog niet eerder gezien zijn, O Afstammeling van Bharata.
7. Aanschouw vandaag de gehele wereld met alles, bezielde en onbezielde, dat hier verblijft in één, in Mijn lichaam, O Meester van Slaap, en wat je ook maar verder wenst te aanschouwen.
8. Maar je kan Mij niet zomaar met je eigen ogen zien. Ik geef je een goddelijk oog. Aanschouw Mijn meesterlijke **YOGA**.

Sanjaya zei

9. Toen hij dit gezegd had, O Koning, toonde Krishna, Vorst van de grootse **YOGA**, aan de zoon van Pritha, zijn opperste, Meesterlijke vorm —
10. Met vele gezichten en ogen, met vele wonderlijke aanblikken, gekleed met vele goddelijke ornamenten, en met vele goddelijke wapens in de aanslag;
11. Gekleed met goddelijke kransen en gewaden, gezalfd met goddelijke parfums, alle wonderen omvattend, keek de eindeloze God in alle richtingen.
12. Als de schittering van duizend zonnen in de hemel zouden rijzen, dan zou dat gelijk zijn aan de pracht van die Groot-bezielde.
13. Toen zag de Pandava daar in het lichaam van de God der goden het gehele universum, oneindig verdeeld, verblijvend in Eén.
14. En toen, volledig in beslag genomen door verwondering, met zijn haren recht overeind, zijn handen gevouwen en hoofd gebogen, sprak Dhananjaya God aan.

Arjuna zei

15. O God, ik zie in Uw lichaam alle goden als zowel andere groepen van verscheidene levende wezens, Brahma, de Meester die op de zetel van de lotus zit, alle verlichte meesters, en ook de hemelse slangen.

16. Ik zie U met vele armen, buiken, gezichten, ogen, met oneindige vormen in alle richtingen. O Vorst van het universum, die universele vormen draagt, ik zie niet Uw einde, niet het midden, noch Uw begin.
17. Ik zie dat U een kroon, een staf, een discus draagt; U bent een bonk licht stralend in alle richtingen, zeer moeilijk om naar te kijken, onmetelijk, en alom schitterend als een laaiend vuur en de zon.
18. U bent de onverwoestbare klank, het allerhoogste object van kennis; U bent het alles overstijgende reservoir van dit universum; U bent de Onvergankelijke, de bewaker van de eeuwige wet (dharma). Ik geloof dat U de eeuwige Ziel bent.
19. Ik zie U zonder begin, midden en einde; met oneindige kracht, met oneindige armen, met de maan en de zon voor Uw ogen; Uw gezicht is als een laaiend vuur dat offers ontvangt en dat dit universum verhit met uw schittering.
20. De ruimte tussen hemel en aarde, dit interval, wordt werkelijk door U alleen doordrongen, en zo ook alle richtingen van het kompas. Al de drie werelden worden onrustig, O Groot-bezielde, als ze deze afschrikwekkende en wonderlijke vorm aanschouwen.
21. Van de groepen van goden die opgaan in U, zijn sommige van hen bevreesd, terwijl ze met de handen gevouwen gebeden tot U zingen. De groepen van grote verlichte meesters en adepten prijzen U met overvloedige lofzang en zeggen "moge het goed gaan".
22. Rudras, Adityas, Vasus, Sadhyas, Vishve-devas, Ashvins, Maruts, Ushmapas, Gandharvas, Yakshas, Asuras, en Siddhas, zij allen kijken naar U en zijn verwonderd.
23. Bij het zien van Uw grote gedaante met veel gezichten en ogen, O Sterkgearmde, met vele armen, dijnen en voeten, met vele buiken, schrikanjagend met vele kaken, worden al de werelden bevangen door angst en ook ik.
24. Als ik U aanschouw, die de lucht aanraakt, vlamdend in vele verschillende kleuren, met de mond wijd open, met enorme brandende ogen, dan trilt mijn innerlijke zelf van angst en vind ik geen troost of vrede, O Vishnu.
25. Als ik Uw monden zie met vreesaanjagende kaken die lijken op het vuur van de tijd, dan verlies ik elk richtingsgevoel en vind geen troost. Wees genadig, O Meester van goden, het thuis van het universum.
26. De zonen van Dhrtarashtra tezamen met al de groepen van koningen, Bhishma, Drona en Suta's zoon Karna, tezamen met onze krijgsheren —
27. Zij worden haastig opgeslokt door Uw monden, met afschrikwekkende en lelijke kaken; sommige van hen zitten vast in de spleten van Uw tanden, hun hoofden zichtbaar tot poeder verpletterd.
28. Zoals de vele stromingen van het water van rivieren alleen richting de oceaan stromen, zo stromen de moedige soldaten van de menselijke wereld, brandend aan alle kanten, in Uw mond.
29. Zoals motjes met toenemende snelheid in het laaiend vuur vliegen om te vergaan, zo gaan ook de werelden met toenemende snelheid recht op U mond af, hun verwoesting tegemoet.
30. Met vurige tongen slikt U van alle kanten met brandende monden alle werelden in. Terwijl Uw schittering de gehele wereld vult, verschroeit U het met Uw verschrikkelijke licht, O Vishnu.

31. Zeg mij, wie bent U in deze afschrikwekkende vorm? O Opperste God, wees gegroet. Wees genadig. Ik verlang ernaar U te kennen, O eerste Ene; Ik ken Uw bewegingen, Uw doel helemaal niet.

De Gezegende Meester zei

32. Ik ben de verstrikkende tijd, de vernietiger van de werelden, en manifesteer hier om de werelden terug dicht te vouwen. Of het nu met of zonder jou is, alle soldaten die in beide legers opgesteld staan zullen ophouden te bestaan.
33. Dus sta op en maak jezelf befaamd; overwin de vijand en geniet van het welvarend koninkrijk. Ze zijn al door Mij gedood; je wordt slecht een instrument, O Expert in het Schieten met de Linker Hand.
34. Drona, Bhishma, Jayadratha, Karna, zowel als de moedige soldaten — zij zijn al door Mij gedood. Verwoest ze en lijdt niet door te aarzelen. Vecht! Je zal in de strijd een overwinnaar van vijanden zijn.

Sanjaya zei

35. Toen Arjuna deze woorden van Keshava hoorde, richtte hij, de gekroonde, met zijn handen gevouwen, trillend, keer op keer buigend, zich tot Krishna en sprak met trillende stem de volgende woorden, terwijl hij zich buitengewoon angstig ter aarde wierp.

Arjuna zei

36. Hoe treffend, O Meester van de Zintuigen, door U te vereren is de wereld blijmoedig en voelt zich met liefde tot U aangetrokken; de kwaadaardigen rennen angstig in alle richtingen; een veelvoud aan adepten buigen allen voor U.
37. En waarom zouden ze niet voor U buigen, O Groot-bezielde, de grootste, die zelfs in den beginne Brahma geschapen heeft, die oneindig is, Meester van de goden, het thuis van de wereld. U bent de onverwoestbare klank, *Dat* wat bestaat, *Dat* wat niet bestaat en *Dat* wat daaraan voorbij gaat.
38. U bent de eerste god, de eeuwenoude Ziel; U bent de allesoverstijgende bewaarplaats van dit universum; U bent de kenner, het object van kennis, en het allerhoogste doel. O, U van eindeloze vormen, dit universum wordt door U omspannen en doordrongen.
39. U bent Vayu, Yama, Agni, Varuna, de maan, de scheppende kracht, en de overgrootouder! Wees gegroet, laat U duizend maal gegroet zijn, en nog weer en meer begroetingen aan U.
40. Begroetingen voor U en achter U; laat de begroetingen van alle kanten komen. O Alles. U van oneindige kracht en van onmeetbaar grote stappen, vult en doordringt alles volledig. Daarom bent U Alles.
41. Wat ik ook in mijn onstuimigheid heb gezegd, denkend dat U slechts mijn vriend bent, O Krishna, O Yadava, O vriend, ik had geen weet van Uw glorie, en als ik per ongeluk of uit genegenheid,
42. Of als ik op wat voor manier dan ook respectloos ben geweest naar U, omwille van plezier, tijdens sport, slaap of tijdens de maaltijd, toen ik alleen was of in de nabijheid van anderen, O Onfeilbare, ik smeed U, die onmetelijk bent, vergeef mij.

43. U bent de vader van de bewegende en van de niet-bewegende wereld; U bent de eervolle, grootste goeroe. Er is niemand gelijk aan U. Hoe zou iemand U, met Uw ongeëvenaarde kracht, in de drie werelden kunnen overtreffen?
44. Daarom buig ik en werp ik mij neder op zoek naar uw vergeving, O aanbiddingswaardige Meester. Zoals een vader zijn zoon vergeeft, zoals een vriend een vriend, zoals een geliefde de beminde, O God, zo zou U mij moeten vergeven.
45. Intens blij om nu te zien wat nog nooit eerder was gezien, trilt mijn mind desondanks van angst. Toon mij, O God, opnieuw uw menselijke vorm; wees genadig, O Opperste der goden, thuishaven van de werelden.
46. Ik wil U weer zien zoals hiervoor, met de kroon, de staf en de discus in de hand. Wees opnieuw dezelfde vierarmige vorm, O Duizend-armige, wiens vorm het universum is.

De Gezegende Meester zei

47. Omdat ik zo tevreden over je was, O Arjuna, heb Ik je door de **YOGA** van het Zelf Mijn allesoverstijgende vorm getoond, die bestaat uit licht, die universeel, eindeloos en het begin is, en die nimmer door iemand anders dan jij gezien is.
48. Noch door de Vedas, door offers, studie of liefdadigheid, noch door handelen of strenge ascetische offeranden kan Ik in deze vorm door iemand anders in de mensenwereld gezien worden, dan door jou, O Moedigste onder de Kurus.
49. Wees niet bang, noch verward bij het zien van Mijn angstaanjagende vorm. Zet je angst terzijde en aanschouw met een blijmoedige mind opnieuw deze zelfde vorm van Mij.

Sanjaya zei

50. Toen de Eenheid zelve aldus tot Arjuna had gesproken, toonde de Groot-bezielde hem opnieuw zijn menselijke vorm en stelde hem — omdat hij bang was — gerust door een plezierig uitziend lichaam aan te nemen.

Arjuna zei

51. Nu ik U in deze plezierige menselijke vorm zie, O Krishna, hebben mijn normale zintuigen zich hersteld en zijn mijn natuurlijke gevoelens teruggekeerd.

De Gezegende Meester zei

52. Deze vorm van Mij, die je nu gezien hebt, is zeer moeilijk te zien — zelfs de goden verlangen ernaar om het ooit te zien.
53. Noch door de Vedas, noch door ascetische offeranden, noch door liefdadigheid, noch middels offers kan Ik op deze manier gezien worden zoals jij Mij gezien hebt.
54. O Arjuna, alleen door devotie die op niemand anders gericht is dan Mij, kan iemand Mij zien, in werkelijkheid kennen en in mij opgaan, O Verschroeier van Vijanden.
55. Wie Mijn daad uitvoert, Mij als het allerhoogste beschouwt, Mij aanbidt, en vrij is van gehechtheden en van elke vijandigheid naar anderen, die persoon komt tot Mij.

Hier eindigt het elfde hoofdstuk, waarin hoogwaardige kennis en visioen van de kosmische Meester werd onthuld.

Hoofdstuk 12

De YOGA van Devotie

Arjuna zei

1. De toegewijden die altijd verenigd zijn in YOGA, die U aanbidden en zij die de onverwoestbare klank aanbidden — wie van hen zijn de hoogste meesters van YOGA?

De Gezegende Meester zei

2. Als je eeuwig verenigd bent in YOGA, met je mind opgegaan bent in Mij, Mij aanbidt en het hoogste vertrouwen hebt, dan acht Ik je als het meest verenigd in YOGA.
3. Maar ook als je de onverwoestbare klank aanbidt, het ongemanifesteerde dat niet gespecificeerd kan worden, het Alles-doordringende, *Dat* wat voorbij elke gedachte is, het Absolute, het Onbeweegbare, het Eeuwige,
4. Als je alle zintuigen onder controle hebt, overal evenwichtig bent en alles gelijkwaardig behandelt, en betrokken bent bij het welzijn van anderen, dan kom je ook bij Mij uit.
5. Als je mind aangetrokken wordt door het gemanifesteerde, dan heb je het moeilijker; het ongemanifesteerde is moeilijker te vinden als je aandacht naar het lichamelijke uitgaat.
6. Maar als je afstand doet van acties die niet op Mij gericht zijn, Mij als hoogste doel ziet, Mij aanbidt en volgens de stappen van YOGA met éénpuntige concentratie op Mij mediteert.
7. En als je mind geabsorbeerd is in Mij, dan word Ik spoedig je verlosser van de oceaan van de dood en wereldse levenscycli, O Zoon van Pritha.
8. Concentreer je mind alleen op Mij, laat je buddhi opgaan in Mij. Daarmee zal je in Mij alleen leven. Daar is geen twijfel over.
9. Echter als het je niet lukt om een verstilde mind te harmoniseren in Mij, verlang er dan naar om Mij te vinden door de YOGA van beoefening, O Arjuna.
10. En als je zelfs niet in staat bent tot beoefening, neem je dan voor om je handelingen aan Mij op te dragen met Mij in gedachte. Want als je handelt in Mijn belang, zelfs dan zal je vervolmaking bereiken.
11. En mocht je zelfs dat niet kunnen doen, val dan terug op Mijn YOGA en doe afstand van de vruchten van al je acties, met je mind en je zelf onder controle.
12. De weg via kennis is hoger dan beoefening; en hoger dan kennis is de weg van meditatie, beide zijn hoger dan alleen maar afstand doen van vruchten. Echter, als je de vruchten van je acties niet aan Mij toewijdt, dan kan geen van de wegen je helpen. De vrede volgt onmiddellijk na het loslaten van de vruchten.
13. Wie jegens niemand vijandigheid voelt, vriendelijk is zowel als meelevend is jegens anderen, vrij is van "ik", vrij is van "mijn", pijn en plezier als gelijkwaardig acht, en vergevingsgezind is,
14. Wie altijd tevreden is, een gecontroleerde aard heeft, standvastig is, wie een yogi is die zijn mind en buddhi heeft overgegeven aan Mij, wie Mij aanbidt, die is Mijn geliefde.

15. Als de wereld niet opgewonden raakt van jou en jij niet opgewonden raakt door de wereld, als je bevrijd bent van onrust of opwinding, vrolijkheid, intolerantie en angst, dan ben je Mijn geliefde.
16. Wie zonder verwachtingen is, zuiver, bedreven, neutraal, vrij van onzekerheden is, wie afstand doet van verwachtingen aangaande de vruchten van alle ondernomen acties en wie Mijn aanbidder is, die persoon is Mijn geliefde.
17. Wie niet blij is noch haat, treurt noch smacht, wie afstand doet van het aantrekkelijke, zowel als van het afstotelijke, wie vol van devotie is, die persoon is Mijn geliefde.
18. Gelijkmoedig tegenover vijand en vriend, ten opzichte van eer of schande, tegenover koude en hitte, zowel als pijn en plezier, vrij van gehechtheden.
19. Voor wie loftuitingen en kritiek hetzelfde zijn, in stilte leeft, tevreden is met wat dan ook; geen huis heeft puur voor zichzelf, een stabiele mind heeft; wie vol van devotie is, die persoon is Mijn geliefde.
20. Wie deze deugdzame nectar van onsterfelijkheid volgt die ik heb onderwezen, in vertrouwen leeft en Mij als het allerhoogste acht, die toegewijden zijn Mijn diepste geliefden.

Hier eindigt het twaalfde hoofdstuk, waarin de deugden uitgelegd worden, die iemand leiden tot perfectie.

Hoofdstuk 13

Kennis van het Veld en de Kenner

Arjuna zei

1. Ik wens Uw oorspronkelijke natuur (Prakriti) en Uw bewustzijnsprincipe (Purusha) te kennen — het veld en de kenner van het veld, de kennis en het kenbare — O Krishna.

De Gezegende Meester zei

2. O Zoon van Kunti, dit lichaam wordt een veld genoemd. Wie dit weet, wordt door de experts in deze materie de veldkenner genoemd.
3. Ken Mij, O Afstammeling van Bharata, als de veldkenner van alle velden. De kennis over het veld en over de veldkenner, dat acht Ik de ware kennis.
4. Wat dat veld is, welke eigenschappen het heeft, welke modificaties het heeft, waar het van gemaakt is, welke effecten eruit opkomen, en van welke kracht het komt, dat zal Ik je in het kort vertellen.
5. Zoals het op verschillende manieren bezongen is door de verlichte meesters en in vele Vedische mantra's, als ook beschreven is met de woorden van de sutras die over Brahman onderwijzen en die als beslissend en logisch beschouwd worden.
6. De vijf elementen, het ego (ahamkara), de intelligentie (buddhi), het ongemanifesteerde, de tien en één zintuigen (10 indriyas en manas), zowel als de vijf objecten van de zintuigen,

7. Verlangen, afkeer, plezier, pijn, het gehele organisme, bewustzijn, levensonderhoud — hiermee wordt in het kort het veld weergegeven samen met zijn producten.
8. Afwezigheid van trots, vrijheid van hypocrisie, geweldloosheid, vergeving, eenvoud, dienstbaarheid aan de leraar, zuiverheid, stilte, zelfcontrole,
9. Een kalme houding jegens de objecten van de zintuigen, als ook afwezigheid van ego, het observeren van de stroom van pijnlijkheid van geboorte, dood, ouderdom en ziekte,
10. Vrij zijn van aantrekking, vrij zijn van gehechtheid aan nakomelingen, partner, huis, enzovoorts, en altijd gelijkmoedig blijven bij confrontaties met het gewenste en het ongewenste,
11. Onwankelbare devotie naar Mij met doelgerichte **YOGA**, dol op stille plekken, niet opgaan in samenkomsten van mensen,
12. Altijd rustend in spirituele kennis, inzicht hebben in de betekenis van de ware aard — van dit alles wordt gezegd dat het kennis is. Al het andere is onwetendheid.
13. Ik zal je het waardige object van kennis leren, en als je *Dat* kent dan bereik je onsterfelijkheid. *Dat* is zonder begin, de allerhoogste Brahman. Er wordt van gezegd dat *Dat* noch bestaat, noch niet-bestaand is.
14. Verblijvend met handen en voeten in alle richtingen, met ogen, hoofden en gezichten in alle richtingen, met overal oren, is *Dat* overal en omvat alles in de wereld.
15. Schijnbaar verschijnend alsof het de eigenschappen heeft van alle zintuigen, is *Dat* toch geheel zonder enkele zintuigen, ongehecht en toch de drager van alles, vrij van gunas en toch de ontvanger van gunas.
16. Onbeweeglijk en toch bewegend binnenin en buiten levende wezens, is *Dat*, omdat het zo subtiel is, onkenbaar. *Dat* verblijft ver weg en is toch dichtbij.
17. Ondeelbaar en toch lijkt *Dat* verdeeld in de levende wezen. Als de drager van alle wezens is *Dat* object van kennis, de gebruiker en ook de schepper.
18. Van dat licht der lichten wordt gezegd dat het voorbij donkerte is. De kennis en tegelijkertijd het object van kennis, het doel van kennis. *Dat* is gevestigd in het hart van allen.
19. Hiermee heb ik kort het veld (lichaam), zowel als de kennis en de objecten van kennis benoemd. Als Mijn aanbidder dit weet, dan is die persoon klaar om Mij te worden.
20. Weet dat zowel Prakriti als Purusha beide zonder begin zijn. Weet dat de gunas, zowel als de producten ervan (vikaras), geboren worden uit Prakriti.
21. Prakriti is de oorzaak van het ontspruiten van lichaam en zintuigen. Doordat Purusha zich identificeert met Prakriti ervaart *Dat* de gunas en deze identificatie is de oorzaak van de ervaring van pijn en plezier.
22. Het allerhoogste bewustzijn, Purusha, verblijft slechts in Prakriti en aanschouwt de door Prakriti begrensde gunas. De oorzaak van de geboorte van *Dat* in goede en slechte lichamen is de connectie van *Dat* met de gunas.
23. Wanneer *Dat* in een lichaam woont, wordt het de getuige, de bepaler, de drager, de ervarder genoemd. Het Allerhoogste in dit lichaam heet ook wel het Allerhoogste Zelf, Parama-atman.
24. Als je het bewustzijnsprincipe Purusha kent, zowel als de oorspronkelijke natuur Prakriti tezamen met zijn eigenschappen, de gunas, dan word je — hoe je ook leeft — niet opnieuw gebonden.

25. Sommigen zien het Zelf door het Zelf in het Zelf door meditatie; anderen door Samkhya **YOGA** en weer anderen door de **YOGA** van actie.
26. Anderen, die niet bedreven zijn in deze drie wegen, beoefenen **YOGA** door het van anderen uitgelegd te krijgen. Ook zij, als ze toegewijd zijn om van anderen te willen leren, overwinnen zeker de dood.
27. Zolang enige entiteiten, bewegend of niet bewegend, worden geboren, weet dat dit komt door de vereniging van het veld met de veldkenner, O Stier onder de Bharatas.
28. Het Allerhoogste verblijft gelijkelijk in alle wezens en vergaat niet met het vergankelijke — Wie *Dat* ziet, ziet werkelijk.
29. Door te zien dat *Dat* gelijkelijk in iedereen aanwezig is, doe je het Zelf geen geweld aan met het zelf. Daarmee bereikt iemand de allerhoogste staat.
30. Alleen die persoon ziet, wie het Zelf niet als de doener ziet, en wie ziet dat alle daden altijd slechts door Prakriti worden uitgevoerd.
31. Als je inziet dat *Dat* afgescheiden bestaat van alle levende wezens en toch verenigd is in één en dat alles expandeert uit één hetzelfde, dan word je Brahman.
32. Verstoken van eigenschappen, handelt deze allerhoogste Zelf (Parama-atman) niet, noch wordt het besmet door acties, ook al verblijft het in een lichaam, O Zoon van Kunti.
33. Net zoals de alles-doordringende ruimte in zijn subtiliteit niet besmet kan worden, zo kan deze Atman, overal verblijvend in het lichaam, niet bevuild worden.
34. Zoals de enkele zon deze gehele wereld verlicht, zo verlicht de veldeigenaar het gehele veld, O Afstammeling van Bharata.
35. Wie aldus met het oog van kennis het verschil kent tussen het veld en de veldkenner, en bevrijd is van Prakriti, de oorsprong van elementen, die bereikt het Alles-overstijgende.

Hier eindigt het dertiende hoofdstuk, waarin de kennis over het Zelf en het lichaam, het universum en de Kenner, het allerhoogste Zelf beschreven is.

Hoofdstuk 14

De Diepgaande Kennis van de Drie Gunas

De Gezegende Meester zei

1. Opnieuw zal ik je de allesoverstijgende kennis bijbrengen, de hoogste van de wetenschappen. Alle beoefenaars van meditatie die dat kenden gingen van hier naar de allerhoogste Perfectie.
2. Wie zijn toevlucht neemt tot deze kennis en homogeniteit met Mij bereikt, is niet langer bang voor de dood, wordt niet weer geboren, zelfs niet in een nieuwe cyclus van creatie, en zal niet lijden als de cyclus eindigt.

3. Mijn maya is de baarmoeder (yoni), en is identiek aan Mij, de grootse Brahman; Ik bevrucht dat; vandaaruit vinden alle geboorten van levende wezens plaats, O Afstammeling van Bharata.
4. O Zoon van Kunti, van alle vormen die oprijzen in alle soorten, ben Ik, Brahman, de zaaier van de zaadjes, de ultieme oorsprong (yoni).
5. O Sterkgearmde, sattva, rajas en tamas zijn de drie gunas, en deze uit Prakriti voortkomende eigenschappen binden de onveranderlijke drager in het lichaam.
6. O Zondeloze, van deze gunas bindt sattva — lichtgevend en puur vanwege haar vlekkeloosheid — door de aantrekkingskracht van plezier en de aantrekkingskracht van kennis.
7. Weet dat de aard van rajas passievol en kleurrijk is en dat rajas begeerte en gehechtheid produceert. O Zoon van Kunti, het bindt de drager van het lichaam door gehechtheid aan actie.
8. Weet dat tamas geboren is uit onwetendheid, de bedwelmer van alle eigenaren van het lichaam. O Afstammeling van Bharata, het bindt door nalatigheid, luiheid en slaap.
9. Sattva veroorzaakt gehechtheid aan geluk, rajas aan actie, O Afstammeling van Bharata. Tamas daarentegen versluiert kennis en veroorzaakt gehechtheid aan onoplettendheid.
10. Als rajas en tamas overwonnen worden, dan zegeviert sattva, O Afstammeling van Bharata; als rajas overheerst dan slapen sattva en tamas; en gelijkelijk als tamas overheerst dan slapen sattva en rajas.
11. Als het licht van kennis via alle deuren — via alle actieve en cognitieve zintuigen — van het lichaam schijnt, dan weet je dat sattva is toegenomen.
12. Hebzucht, activiteit, het initiatief tot activiteit, de afwezigheid van vrede, competitie — deze komen naar voren als rajas toeneemt, O Stier onder de Bharatas.
13. Afwezigheid van licht, gebrek aan initiatief, onoplettendheid, zowel als bedwelming — deze worden geproduceerd als tapas toeneemt, O Prins der Kuras.
14. Een drager van een lichaam die komt te overlijden tijdens een toename van sattva, die bereikt de vlekkeloze wereld van hen met hoogwaardige kennis.
15. Wie overlijdt onder rajas, wordt geboren onder hen die aangetrokken worden tot actie. En vergelijkbaar wie overlijdt onder tamas, wordt geboren onder verdoofde types.
16. De vrucht van een verdienstelijke daad is sattvic en smetteloos, maar de vrucht van rajas is pijn en de vrucht van tapas is onwetendheid.
17. Kennis wordt geboren uit sattva en hebzucht uit rajas; onoplettendheid en verdoving zowel als onwetendheid komen voort uit tamas.
18. Wie verblijft in sattva rijst opwaarts; de rajasic blijft in het midden; en de tamasic die onder de invloed is van basale eigenschappen beweegt neerwaarts.
19. Wie observeert dat alle beweging en daden uit de gunas voortkomen en dat kent wat de gunas overstijgt, bereikt de staat van Mij te zijn.
20. De drager van het lichaam, die deze drie gunas — waaruit het lichaam voortkomt — overstijgt en bevrijd is van het leed die geboorte, ouderdom en overlijden heten, geniet onsterfelijkheid.

Arjuna vroeg

21. Welke eigenschappen heeft degene die de drie gunas overstegen is, O Meester? Wat is zijn gedrag? Hoe gedraagt een dergelijke persoon zich, als de gunas overstegen zijn?

De Gezegende Meester zei

22. Ten opzichte van verlichting, activiteit en begoocheling, O Pandava, heeft deze persoon geen afkeer als ze actief zijn noch verlangt diegene ernaar als ze zijn opgehouden.
23. Wie gevestigd is in neutraliteit wordt niet bewogen door de gunas; die persoon observeert slechts dat ze 'met elkaar spelen' en reageert er niet op.
24. Gelijkmoeidig bij pijn en plezier, rustend in het Zelf, een brok klei, steen of goud voor hetzelfde aanschouwend, gelijk staan tegenover plezierig en onplezierig, vol van wijsheid, gelijkgestemd tegenover lof of kritiek,
25. Gelijkmoeidigheid tegenover eer en schande, gelijkgestemd bij vriendelijkheid en vijandigheid, vrij van elk streven; die persoon is de gunas ontstegen.
26. En de persoon die Mij dient met een onafgedwaalde **YOGA** van devotie, die de gunas volledig ontstegen is, die persoon is klaar om Brahman te worden.
27. Ik ben het fundament, de onsterfelijke en onveranderlijke Brahman, de eeuwige wet (dharma) en het ultieme geluk.

Hier eindigt het veertiende hoofdstuk, waarin de drie gunas en de staat daaraan voorbij is uitgelegd.

Hoofdstuk 15

De Eeuwige Boom van het Leven

De Gezegende Meester zei

1. Er wordt gezegd dat er een onveranderlijke vijgenboom (ashvattha) bestaat met opwaartse wortels en neerwaartse takken en waarvan de bladeren de Vedische verzen zijn. Wie die kent, kent de Vedas.
2. Zijn takken, gegroeid door de gunas, spreiden zich naar alle kanten uit, zijn scheuten zijn de objecten van de zintuigen; en de wortels spreiden zich verder uit naar onderen en resulteren in de gebondenheid van acties in de menselijke wereld.
3. Zijn vorm wordt niet goed begrepen; het heeft geen einde, geen begin noch fundament. Deze boom, met zeer sterk gegroeide wortels, kan omgehakt en ontworteld worden met het sterke wapen van ongehechtheid.
4. Deze hogere staat moet overal gezocht worden, en als die eenmaal bereikt is, dan zal men niet langer terugkeren en kunnen zeggen 'Ik neem mijn toevlucht tot die Purusha vanwaaruit de eeuwigdurende activiteit is begonnen'.

5. Vrij van trots en begoocheling, de vlek van gehechtheid overwonnen, eeuwig verblijvend in spirituele kennis, vrij van verlangen, bevrijd van de tegenpolen pijn en plezier, gaan zij die niet misleid zijn naar die onvergankelijke staat.
6. Noch de zon, noch de maan noch het vuur verlicht *Dat*, waarvan zij niet terug zullen keren als ze *Het* hebben bereikt. *Dat* is Mijn allerhoogste verblijf.
7. In de wereld van levende wezens is Mijn eigen eeuwige deel de ziel (*jiva*) geworden; *Het* trekt de indriyas (zintuigen), met manas (mind) als zesde zintuig — die allen Prakriti als basis hebben — naar zich toe.
8. Welk lichaam deze Meester ook maar aanneemt en van welk lichaam *Het* ook weer vertrekt, *Het* draagt de mind en de zintuigen in hun opslagplaats met zich mee, zoals de wind geuren met zich meedraagt.
9. Heersend over de zintuigen van gehoor, smaak, tast, zien en geur, zowel als de mind, ervaart de ziel de objecten van de zintuigen.
10. Of *Dat* nu verhuist van het ene naar het andere lichaam, verblijft in een lichaam, ervaart via een lichaam, of verenigd is met de gunas — de bedwelmden nemen *Dat* niet waar. Alleen zij met het oog van kennis zien werkelijk.
11. De yogis, die moeite doen, zien dat *Dat* verblijft in het Zelf; de onwetenden, die het zelf niet hebben gezuiverd en geen zelf-controle hebben, zien *Dat* niet, ook al doen ze hun best.
12. Het intense licht van de zon dat de gehele wereld verlicht, dat wat in de maan is zowel als in het vuur, ken dat alles als Mijn licht.
13. De aarde binnengetreden met Mijn energie ondersteun Ik de levende wezens met Mijn energie; Ik voed ook de planten, doordat Ik soma ben geworden, wiens aard sap en smaak is.
14. Ik, die het universele vuur is geworden in de buik, verblijf in het lichaam van de ademende wezens, verenigd met prana en apana, en verteer op vier manieren het voedsel.
15. Ik verblijf ook in het hart van allen. Geheugen, kennis en het verlies daarvan komen van Mij. In alle Vedas ben Ik het onderwerp dat je moet kennen, Ik ben de auteur van Vedanta, en Ik alleen ben de kenner van de Vedas.
16. Er zijn twee eenheden in de drie werelden; het vergankelijke en het onvergankelijke. Het vergankelijke is de eenheid van het lichaam, adem, zintuigen en bewuste mind, het onvergankelijke bestaat uit de onderbewuste mind dat een eenheid vormt met het Zelf.
17. Maar de hoogste eenheid is het Allerhoogste Zelf (Parama-atman), de Onveranderlijke Ene, dat de twee eenheden in de drie werelden is binnengegaan, en het handhaaft en onderhoudt.
18. Omdat Ik hoger ben dan het vergankelijke en ook voorbij de onvergankelijke eenheid ben, word Ik zowel in de wereld als in de Vedas verheerlijkt als het allerhoogste Zelf.
19. Wie vrij is van begoocheling en Mij kent als de Allerhoogste Ziel, alles-wetend, die persoon wijdt zich aan Mij met heel zijn wezen, O Afstammeling van Bharata.
20. Ik heb je deze uiterst geheime wetenschap geleerd, O Zondeloze. Wie hiertoe ontwaakt, wordt vervuld met wijsheid, en heeft al zijn taken volbracht, O Afstammeling van Bharata.

Hier eindigt het vijftiende hoofdstuk, dat de geheime kennis uitlegt, die gegeven is aan hen die op het pad van Zelf-realisatie zijn.

Hoofdstuk 16

De Lotsbestemming van de Verlichte Meesters en van de Onwetende

De Gezegende Meester zei

1. Onbevreesd, zuiverheid van mind, stabiliteit in de **YOGA** van kennis, liefdadig, controle over de zintuigen, offeringsgezind, zelf-reflectief, ascetisch, simpel,
2. Geweldloos, waarachtig, niet kwaadaardig, onbaatzuchtig, vredig, niet roddelend, vriendelijk jegens alle wezens, niet hebzuchtig, mild, bescheiden, niet wispelturig,
3. Uitmuntend in vertrouwen, vergevingsgezind, steunend, zuiver, niet vijandig, niet op zoek naar roem — deze kwaliteiten verschijnen in iemand die geboren is voor de goddelijke staat, O Afstammeling van Bharata.
4. Hypocriet, trots, zoekend naar roem, boosheid, ruwheid, zowel als onwetendheid — komen allen voor bij iemand die geboren is voor een demonische staat.
5. De goddelijke staat leidt tot vrijheid; van de demonische weg is bekend dat het leidt tot gebondenheid. Treur niet; jij bent geboren voor de goddelijke staat, O Pandava.
6. Er zijn twee typen levende wezens in deze wereld gecreëerd: de goddelijke en de demonische. De goddelijke is al in detail uiteengezet. Nu vertel Ik je over de demonische, O Zoon van Pritha.
7. Demonische mensen weten niet wat juist gedrag is noch kennen ze grenzen; in hen is noch zuiverheid, nog karakter, noch waarheid.
8. Zij zeggen dat de wereld onwerkelijk is, zonder fundament en Goddeloos — dat de wereld slechts voortkomt uit seksuele vereniging en veroorzaakt wordt uit niets anders dan uit passie.
9. Geblokkeerd door deze visie, hun ware aard hierdoor verwoest, verrichten deze kleinen van geest angstaanjagende handelingen en komen zij als boosdoeners van de wereld aan de macht.
10. Hun toevlucht nemend tot onverzadigbare passie en verlangens, bezeten door hypocrisie, zoekend naar roem en met arrogantie, handelen zij uit bechoogeling, zich vastklampend aan onjuiste uitgangspunten, met onzuivere doelstellingen en slechte ideeën,
11. Zij kunnen niets anders dan zich oneindig zorgen maken, dat doorgaat tot aan de dood. Zij zijn er zeker van dat het bevredigen van genot het allerhoogste is, dat dit alles is.
12. Gebonden door honderd valstrikken van verwachting, gericht op passie en kwaad, vergaren zij rijkdom door onrecht, puur voor het passioneel genieten.
13. 'Dit heb ik vandaag verkregen, deze wens zal ik later vervullen, dit heb ik, en deze rijkdom zal ooit de mijne worden;
14. Die vijand heb ik gedood, anderen zal ik ook verwoesten; Ik ben soeverein, Ik ben een genieter pur sang, ik ben volmaakt, sterk en blij;
15. Ik ben rijk, ik heb invloedrijke relaties. Wie kan zich aan mij meten? Ik zal offers brengen, Ik zal me vermaken.' Aldus zijn zij misleid in onwetendheid.

16. Verward door de grote verdeeldheid in de mind, versluierd door een net van begoocheling, vastzittend in het bevredigen van genot, belanden zij in een onzuivere en lage staat.
17. Verwaand, gebrek aan nederigheid, bezeten door roem en razernij door rijkdom, offeren zij slechts om het offeren, hypocriet en zonder de juiste aanbevelingen in acht te nemen.
18. Verblijvend in ego, macht, trots, passie, boosheid, slechtheid, Mij hatend in zowel het lichaam van anderen als in zichzelf,
19. Deze hatelijke, wrede, lage wezens — deze lelijkerds — breng Ik altijd onder in de categorie van demonische wezens.
20. En als ze eenmaal onder de categorie van demonische wezens vallen, leven op leven bedwelmd, zonder Mij ooit te vinden, O Zoon van Kunti, dan gaan zij naar de laagste staat.
21. De drievoudige poort naar de hel die zelfdestructief is, bestaat uit: passie, boosheid en hebzucht. Daarom moet men deze drie opgeven.
22. Wie bevrijd is van deze drie deuren naar donkerte, O Zoon van Kunti, beoefent wat goed is voor zichzelf en bereikt daarmee de hoogste staat.
23. Iemand die de aanbevelingen van de oude geschriften verwerpt en zijn gedrag baseert op verlangen, bereikt geen vervulling, geen geluk en niet de hoogste staat.
24. En daarom zijn voor jou de geschriften de leidraad om te bepalen wat gedaan en gelaten moet worden; met kennis uit de geschriften van hoe gehandeld moet worden, moet je je acties uitvoeren.

Hier eindigt het zestiende hoofdstuk, waarin de YOGA van het onderscheid tussen spiritualiteit en onwetendheid beschreven is.

Hoofdstuk 17

Drie Manieren van Overtuiging

Arjuna vroeg

1. O Krishna, iemand die vol vertrouwen offert, maar de aanbevelingen uit de geschriften negeert, wat is de status van die persoon, is dat sattva, rajas of tamas?

De Gezegende Meester zei

2. Het vertrouwen (shraddha) van de belichaamden is — inherent aan hun aard — drieledig, namelijk sattvic, rajasic en tamasic; luister naar het volgende.
3. Ieders vertrouwen, O Afstammeling van Bharata, ontwikkelt zich volgens de essentie van iemands mind. De persoon bestaat dus uit vertrouwen. Wat het vertrouwen van iemand ook maar is, dat is die persoon.
4. De sattvische persoon offert aan de goden, de rajasic persoon offert aan de semi-goden en machtige semi mensen (yakshas en rakshasas); anderen, de tamasic personen, offeren aan geesten en aan een verscheidenheid van andere wezens.

5. Personen die er verschrikkelijke onthoudingspraktijken op na houden, die niet in lijn zijn met de geschriften, maar verbonden zijn aan huichelarij en ego, die bezeten zijn van de macht van gehechtheid,
6. Deze onwijze personen, die de vijf elementen van het lichaam verzwakken, en daarmee ook Mij die in het lichaam verblijft, weet dat zij een demonische vastberadenheid hebben.
7. Ieders favoriete voedsel komt ook in drie soorten, en zo ook hun offers, ascetische inspanningen en liefdadigheid. Luister naar het onderscheid.
8. Dat wat de levenslengte, mentale essentie, kracht, gezondheid, comfort en plezier verhoogt, dat wat smaakvol is, zacht, stabiel en bevredigend is voor het hart, is het voedsel dat de voorkeur heeft van een sattvisch iemand.
9. Bitter, zuur, zout, excessief heet, pikant, droog en aangebrand, dat is het voedsel dat de voorkeur heeft van een rajasic iemand en veroorzaakt ongemak, depressie en ziekte.
10. Dat wat niet volledig gaar is, smakeloos is, vies ruikt, oudbakken is, restjes van anderen, niet geschikt is als offering, is het favoriete voedsel van een tamasic iemand.
11. Het offer dat gebracht wordt conform de aanbevelingen uit de geschriften, door hen die geen verlangen hebben naar vruchten, die de mind harmoniseert met de gedachte 'dit is wat er gedaan moet worden' dat is het sattvische offer.
12. Het offer dat gebracht wordt met vruchten als intentie of voor een huichelachtig doel, ken dat als rajasic, O Beste van de Bharatas.
13. Het offer dat tegen de aanbevelingen van de geschriften ingaat, dat gebracht wordt zonder dat er voedsel wordt uitgedeeld, zonder mantras, zonder priesterlijke giften, zonder vertrouwen, een dergelijk offer wordt tamasic genoemd.
14. Dienstbaarheid aan de goden, de tweemaal-geborenen, de gurus en de wijzen; zuiverheid, eenvoud, celibaat en geweldloosheid worden fysieke onthouding genoemd.
15. Communicatie die niet irriteert, die waar is, plezierig en bevordelijk, zowel als de beoefening van zelfstudie en japa worden ascetisme van het woord genoemd.
16. Helderheid en aangenaamheid van de mind, vredelievendheid, stilte, totale controle over jezelf, zuivering van sentimenten, die worden mentaal ascetisme genoemd.
17. Deze drie vormen van onthouding die ondernomen worden door mensen met het allerhoogste vertrouwen en die niet verlangen naar vruchten, die verenigd zijn in **YOGA**, zij worden sattvische personen genoemd.
18. De onthouding die uitgevoerd wordt met als doel het vergaren van respect, roem en aanbidding en vanuit huichelarij, dat tijdelijk is en instabiel, die onthouding is rajasic.
19. De onthouding die uitgevoerd wordt met een bedwelmd bevattingsvermogen en met pijn of met als doel om anderen te ontwrichten, die onthouding wordt tamasic genoemd.
20. 'Gij zou moeten geven' — de liefdadigheid die gegeven wordt aan iemand die niet in staat is om een gunst terug te verlenen, de liefdadigheid die op de juiste plaats en moment gegeven wordt aan iemand die het waard is — die liefdadigheid wordt herinnerd als sattvisch.
21. Dat wat gegeven wordt met als doel om iets terug te krijgen of gericht is op een vrucht of gegeven wordt met tegenzin — die liefdadigheid wordt herinnerd als rajasic.
22. Dat wat gegeven wordt op een ongeschikte plaats of moment aan een onwaardig iemand, en zonder respect en beledigend — die liefdadigheid wordt tamasic genoemd.
23. OM Tat Sat, 'OM, *Dat* is Waarheid' — dit is de drievoudige verklaring betreffende Brahman; hieruit kwamen in de oude tijd de Brahmanas, de Vedas en de offers voort.

24. Daarom worden aldus alle offeringen, liefdadigheden en ascetische daden van hen die bedreven zijn in de kennis van Brahman, dagelijks uitgevoerd volgens de voorschriften na het uiten van 'OM'.
25. Na het uiten van Tat, 'Dat', zonder gericht te zijn op vruchten, worden de offerhandelingen en ascetische daden, en de diverse acties van liefdadigheid uitgevoerd door hen die verlangen naar bevrijding.
26. Het woord Sat, 'Waarheid', wordt gebruikt om zowel Waarheid als goedheid uit te drukken. Het woord 'Sat' wordt ook gebruikt om een prijzenswaardige daad uit te drukken, O Zoon van Pritha.
27. Stabiliteit in het offeren, onthouding en liefdadigheid worden ook Sat genoemd; zo ook elke daad met dit als doel wordt Sat genoemd.
28. Een gemaakt offer, een gegeven liefdadigheid, een ondernomen ascetische offering of wat voor daad dan ook die uitgevoerd wordt zonder vertrouwen, wordt asat (onwaar, onwerkelijk, kwaadaardig) genoemd; het brengt geen waardevolle vruchten, noch hier, noch na de dood, O Zoon van Pritha.

Hier eindigt het zeventiende hoofdstuk waarin liefde en devotie voor het goddelijke tegenover lust voor de objecten van de wereld gesteld wordt.

Hoofdstuk 18

De Wijsheid van Renunciatie en Bevrijding

Arjuna zei

1. O Sterkgearmde, ik wens de essentie van renunciatie en van het afstand doen van vruchten te kennen, O Meester van de Zintuigen, Verwoester van de Zonde.

De Gezegende Meester zei

2. De wijzen hebben geweten dat het opgeven van de wens-ervullende inachtnemingen renunciatie (sannyasa) is; zij die inzicht hebben zeggen dat het afstand doen van de vruchten van alle acties loslaten is (tyaga).
3. Sommige contemplatieve denkers zeggen dat acties helemaal opgeven moeten worden, omdat acties fout zouden zijn; anderen zeggen dat van offeranden, liefdadigheid en ascetische acties geen afstand gedaan kan worden.
4. Aanhoor in dit verband mijn vastberadenheid jegens afstand doen, O Beste der Bharatas. O Tijger onder de Mensen, er zijn drie soorten van afstand doen.
5. Offeringen, liefdadigheid en ascetisme — van deze drie acties moet geen afstand gedaan worden; ze moeten inderdaad gedaan worden. Voor wie contempleert en voor de wijzen zijn offeringen, liefdadigheid en ascetisme een manier om te zuiveren.
6. Maar zelfs deze acties moeten alleen uitgevoerd worden, nadat er afstand is gedaan van alle vruchten. O Zoon van Pritha, dit is Mijn definitieve visie.

7. Het is niet gepast om afstand te doen van je aangeboren levenstaak; als je hier vanwege begoocheling afstand van doet, dan wordt dat tamasic genoemd.
8. Als iemand afstand doet van een actie omdat 'het moeilijk is' of vanwege angst voor ongemak voor het lichaam, dan is dat een rajasische manier van afstand doen en bereikt iemand niet het resultaat van afstand doen.
9. O Arjuna, de actie die altijd wordt uitgevoerd omdat 'het gedaan moet worden', waarbij zowel gehechtheid als de vrucht opgegeven is — dergelijk afstand doen wordt beschouwd als sattvisch.
10. Als je afstand hebt gedaan, vol sattva en intuïtieve wijsheid bent en de twijfels verdreven zijn, heb je noch een hekel aan een vervelende taak en noch word je aangetrokken door een plezierige actie.
11. Het is onmogelijk voor een belichaamde om alle acties volledig op te geven; echter, als je de vruchten van acties opgeeft, dan word je een loslater (tyagi) genoemd.
12. De vrucht van actie is drievoudig: ongewenst, gewenst of een mix; als je geen afstand van vruchten doet, stapelen dergelijke vruchten zich tot na de dood op; maar voor de renunciate zijn er geen.
13. O Sterkgearmde, leer van Mij, voor de volbrenging van alle acties, de volgende vijf oorzaken die onderwezen worden in Samkhya en waarin alle acties eindigen:
14. Het veld waarin de actie kan plaatsvinden, de uitvoerder van de actie, de verschillende instrumenten die de uitvoerder gebruikt voor de actie, de inspanning en gunstige omstandigheden.
15. Het samenspel van deze vijf is de oorzaak van de acties die je als mens onderneemt met je lichaam, woorden en mind, of ze nou rechtvaardig zijn of onrechtvaardig zijn.
16. Met het voorgaande als realiteit, ziet een onbewuste dommerd het niet juist, als die persoon het Zelf aanziet voor de doener van de actie. Die dommerd heeft zijn wijsheid niet ontwikkeld.
17. Als iemand het Zelf niet aanziet voor de doener en daarbij niet het gevoel heeft van 'ik ben de doener' — het gevoel dat geproduceerd wordt door de gedachte "ik, ik, ik" — als het intellect van iemand niet besmet wordt, dan doodt die persoon niet en is ook niet gebonden, zelfs niet als deze persoon die onbewuste dommerds doodt.
18. Kennis, het object van kennis en de kenner — dit is de drievoudige bron die acties aandrijft. Het instrument, de actie en de uitvoerder — dit is de drievoudige verzameling die acties vormt.
19. Van de kennis, de actie en de uitvoerder wordt gezegd dat ze in drie typen voorkomen door het onderscheid vanuit de gunas. Luister ook hiernaar.
20. Dat waardoor iemand enkel het onveranderlijk aspect in alle levende wezens ziet, onverdeeld in het verdeelde, ken dat als sattvische kennis.
21. Maar de kennis waardoor iemand in alle levende wezens de diverse schepsels van verschillende soorten als anders van elkaar ziet, ken dat als rajasic kennis.
22. De kennis die beperkt is tot één enkel effect alsof dit het geheel is, zonder correcte redenering, zonder essentiële betekenis en realiteit en kleingeestig, ken dat als tamasic.
23. Een actie die wordt uitgevoerd zonder gehechtheid, zonder aversie en zonder ertoe aangetrokken te worden, door iemand die geen vruchten verlangt, dat wordt sattvic genoemd.

24. De actie echter die wordt uitgevoerd door iemand die verlangt naar vruchten en die bezeten is door ego, en die wordt uitgevoerd met een overdaad aan inspanning, die actie wordt rajasic genoemd.
25. De actie die gedaan wordt door iemand uit begoocheling, zonder besef of de actie geschikt is, wat het effect kan zijn en of het gepaard gaat met verlies of geweld, die actie wordt tamasic genoemd.
26. Iemand die bevrijd is van gehechtheid, geen "ik, ik, ik" zegt, die alle kracht heeft om vol te houden en om in vervoering te raken, die niet beïnvloed wordt door vervulling noch door falen, zo'n acteur wordt sattvisch genoemd.
27. Iemand die gehecht is, verlangt naar de vrucht van de actie, hebzuchtig is, geneigd tot geweld, onzuiver is, bezeten is door zowel vrolijkheid als depressie, zo'n acteur wordt rajasic genoemd.
28. Iemand die niet verenigd is in **YOGA**, onbeschaafd is, onbuigzaam, schurkachtig is, die anderen schaadt, lui is, altijd depressief, treuzelend, zo'n acteur wordt tamasic genoemd.
29. Aanhoor nu, O Arjuna, de driedeling van de intelligentie (buddhi) en van de standvastigheid (dhriti), volgens de drie gunas, die nu in hun geheel en apart onderwezen worden.
30. Die intelligentie die de wegen van actie en renunciatie kent, die weet wat gedaan moet worden en wat niet, wat gevaarlijk en ongevaarlijk is, wat gebondenheid en bevrijding is — deze intelligentie (buddhi), O Zoon van Pritha, is sattvisch.
31. Dat waardoor iemand een onjuist begrip heeft van deugd en ondeugd, van wat gedaan of niet gedaan moet worden, O Zoon van Pritha, deze intelligentie is rajasic.
32. De intelligentie, die, bedekt is met donkerte, ondeugd voor deugd houdt, en alles voor het tegenovergestelde houdt van wat het werkelijk is, O Zoon van Pritha, die intelligentie is tamasic.
33. De onwankelbare standvastigheid (dhriti) die de activiteiten van de mind, prana, en de zintuigen ondersteunt door **YOGA**, O Pritha, is sattvisch.
34. Dat waarmee iemand deugd, verlangen, werelds succes in stand houdt en met gehechtheid verlangt naar vruchten, die standvastigheid (dhriti) is rajasic.
35. De standvastigheid (dhriti) waardoor iemand zonder intuïtieve wijsheid, niet bereid is om slaap, angst, verdriet noch depressie op te geven, dat, O Zoon van Pritha, is tamasic.
36. En hoor nu van Mij de drie typen van geluk waar men van kan genieten door practice en waarin men definitief het einde van zorgen kan vinden.
37. Dat wat aanvankelijk vergif lijkt maar uitwerkt als een elixir, dat geluk wordt sattvisch genoemd, en wordt geboren uit de aangenaamheid van iemands buddhi.
38. Dat wat aanvankelijk — door de vereniging van de zintuigen en hun objecten — als een elixir verschijnt, maar qua effect als een vergif is, dat geluk wordt beschouwd als rajasic.
39. Dat geluk dat zowel aanvankelijk als uiteindelijk resulteert in een begoocheling van jezelf, en voortkomt uit slaap, luiheid en onoplettendheid, daarvan wordt gezegd dat het tamasic is.
40. Er is geen enkele substantie op de aarde, in de subtiele wereld of zelfs onder de goden, dat vrij kan zijn van deze gunas.
41. De acties van de brahmanas, kshatriyas, vaishyas en shudra, O Verwoester van Vijanden, zijn verdeeld volgens de gunas geboren uit Prakriti.
42. Vrede, controle over mind en zintuigen, ascetisme, zuiverheid, vergeving, eenvoud, kennis, realisatie en positief geloof, zijn de van nature geproduceerde acties van een brahmana.

43. Moed, vertrouwen, standvastigheid, behendigheid, de strijd niet ontvluchten, liefdadigheid en vorstelijke kracht uitstralen, zijn de van nature aangeboren acties van een kshatriya.
44. Landbouw bedrijven, huishouden en handel drijven zijn van nature aangeboren acties van een vaishya en van een shudra zijn dienstverlening de van nature aangeboren acties.
45. Je bereikt perfectie als je opgaat in en geniet van je eigen actie. Luister hoe je, als je tevreden bent over je eigen acties, perfectie bereikt:
46. Als je door middel van acties *Dat* aanbidt, *Dat* vanwaaruit alle activiteiten van wezens ontspruiten, *Dat* wat alles omvat en waardoor alles doordrongen is, dan ben je een kind van Manu en vind je perfectie.
47. Het is beter om je eigen taak (dharma) te verrichten, zelfs als het zonder kwaliteit zou zijn, dan de taak van een ander, ook al wordt die goed uitgevoerd. Door de acties uit te voeren die door de natuur bepaald zijn, loop je geen vlekken op.
48. Je moet niet de door de natuur ingegeven acties opgeven, zelfs niet als ze gebrekkig worden uitgevoerd; alle inspanningen gaan gepaard met enkele gebreken, zoals vuur bedekt wordt door rook.
49. Als je intellect niet gehecht is, je innerlijke instrumenten (zintuigen) in alle richtingen overwonnen zijn, en je nergens meer toe aangetrokken wordt, dan bereik je door afstand te doen de perfectie van dadenloosheid.
50. Leer van Mij, hoe je, als je perfectie hebt bereikt, Brahman bereikt — wat de allerhoogste voleinding van kennis is.
51. Als je gevuld bent met gezuiverde intelligentie, jezelf beheerst met standvastigheid (dhriti), de objecten van de zintuigen zoals geluid hebt losgelaten, en aantrekking en afkeer hebt verwijderd;
52. Van stille plekken geniet, lichte maaltijden tot je neemt, waarbij je spraak, lichaam en mind onder controle hebt, onophoudelijk gericht bent op de **YOGA** van meditatie, rust in ongehechtheid.
53. Als je het ego, zowel als trots, passie en boosaardigheid hebt opgegeven, geen zintuigelijke input ontvangt, vrij bent van 'mijn', en vredig bent, dan ben je klaar om Brahman te worden.
54. Als je Brahman bent geworden, met een plezierige en heldere zelf, ken je geen verdriet en geen verlangens; gelijk naar alle levende wezens verkrijg je de hoogste devotie naar Mij.
55. Door devotie herken je Mij, ervaar je hoe allesomvattend Ik ben en wie Ik in werkelijkheid ben. En dan, Mij kennend in werkelijkheid, ga je onmiddellijk in Mij op.
56. Als je altijd volledig toevlucht zoekt in Mij, terwijl je al je acties uitvoert, zelfs dan, bereik je door Mijn gratie de eeuwige, onveranderlijke staat.
57. Zie mentaal van alle acties af door ze aan Mij op te dragen, richt je mind op Mij, neem je toevlucht tot de **YOGA** van wijsheid, houd je mind altijd in Mij.
58. Terwijl je je mind in Mij houdt, zal je met Mijn gratie langs moeilijke passages gaan; als je echter vanwege ego niet luistert, dan zal je volledig vergaan.
59. Als je, door toevlucht te nemen tot ego, denkt "Ik zal niet vechten" dan is je beslissing de verkeerde; je eigen aangeboren levenstaak zal je aanzetten tot actie.
60. Gebonden door de van nature aangeboren acties, O Zoon van Kunti, wat je uit verwarring niet wenst te doen, zelfs dat zal je toch hulpeloos moeten doen.
61. Het Allerhoogste woont in het hartgebied van alle levende wezens, O Arjuna, wezens bewegen door maya, alsof ze gemonteerd zijn aan een machine.

62. Ga en schuil alleen in *Dat* met je hele wezen, O Afstammeling van Bharata. Bij de gratie van *Dat* zul je de hoogste vrede en eeuwige staat bereiken.
63. Ik heb je deze kennis onderwezen, die geheimer is dan elk ander geheim. Contempleer hierop in zijn geheel en doe ermee wat je wilt.
64. Hoor opnieuw Mijn laatste woorden aan, de meest geheime van allemaal: je bent beslist Mijn favoriet; daarom zal Ik zeggen wat goed voor je is.
65. Laat je mind in Mij zijn; Mijn aanbieder, offer aan Mij, offer begroetingen aan Mij; je zult werkelijk tot Mij alleen komen; Ik beken dat je Mijn beminde bent.
66. Doe afstand van alle deugden, kom en schuil in Mij alleen; Ik zal je bevrijden van al het slechte; heb geen verdriet.
67. Dit moet nimmer door jou onderwezen worden aan iemand die niet ascetisch is of geen toegewijde is, noch aan iemand die onoplettend is, noch aan iemand die Mij belastert.
68. Wie dit allerhoogste geheim vertelt aan Mijn aanbidders, wie zijn hoogste devotie vervolmaakt naar Mij, komt tot Mij alleen, zonder twijfel.
69. Er is niemand, onder de mensen, die Mij een groter plezier doet, noch zal er iemand op aarde meer geliefd worden door Mij, dan...
70. Iemand, die deze deugdzame dialoog leest die tussen ons ontstaan is. Laat die persoon zich offeren tot Mij met de offerende inachtnemingen van kennis; dit is mijn mening.
71. Vol van vertrouwen en zonder laster, welke persoon dit ook maar hoort, zelfs die, bevrijd, zal de mooie werelden bereiken van hen met verdienstelijke acties.
72. O Zoon van Pritha, heb je dit wellicht gehoord met een éénpuntige mind? Is je begoocheling van onwetenschap wellicht verdwenen, O Arjuna?

Arjuna zei

73. De begoocheling is verdwenen bij Uw gratie; Ik heb door U moge herinneren wie ik ben, O Onfeilbare. Ik sta hier vrij van twijfel; ik zal handelen naar Uw woord.

Sanjaya zei

74. Ik heb deze wonderbaarlijke kippenvel gevende dialoog gehoord tussen de Allesindringende en de groot-bezielde Zoon van Pritha.
75. Door de gratie van Vyasa heb ik deze meest geheime, allerhoogste **YOGA** gehoord van Krishna, de Meester van **YOGA**, die dit persoonlijk onderwees.
76. O Koning, door deze wonderbaarlijke deugdzame dialoog tussen Krishna en Arjuna keer op keer te herinneren, word ik telkens weer blij.
77. En door die wonderbaarlijke vorm van de Meester te herinneren, is er grootse verwondering in mij, O Meester, en ben ik telkens weer blij.
78. Waar Krishna is, de Meester van **YOGA**, en waar de boogschutter, Zoon van Pritha, is, daar is glorie, overwinning, succes en wordt de wereld degelijk geleid. Dit is mijn overtuiging.

Hier eindigt de diepgaande en unieke leringen van de Bhagavad Gita. In dit afsluitende hoofdstuk schenkt Yogeshvar Krishna de kunst en wetenschap van renunciatie.